

PROGRESSIEGERICHT WERKEN BIJ SCHEIDINGEN

Handreiking voor professionals

Deze handreiking is geschreven door Bas van Dijke, Jeugd- en gezinsbeschermer bij De Jeugd- en Gezinsbeschermers Haarlem en Margreet Timmer, trainer, coach en mediator bij TIMM Consultancy en coördinator bij Het LOCK.

Juni 2017

Inleiding

Sinds een aantal jaren is er een grote toename van casussen waarbij de complexe scheidingsproblematiek van de ouders oorzaak is van de ontwikkelingsbedreiging van kinderen.

Ouders die niets liever willen dan het beste voor hun kinderen die veelal uit liefde zijn geboren en een goede basis hebben gehad. Een basis die door de gevolgen van de conflicten na de scheiding op z'n grondvesten trilt. Ouders die in een patroon terecht zijn gekomen dat ervoor zorgt dat er steeds opnieuw zout in de wonden wordt gestrooid waardoor het helen moeilijker en moeilijker wordt.

Professionals hebben de ingewikkelde taak om ouders te laten inzien wat de schadelijke gevolgen zijn van de manier waarop ze met hun conflicten omgaan voor hun kinderen. Als professional geen onderdeel van de strijd worden is bijna topsport.

Op 21 november 2014 is de methodiek complexe echtscheidingen gepresenteerd. Deze methodiek is ontwikkeld door een aantal Jeugdbeschermingsorganisaties en Jeugdzorg Nederland. In de methodiek wordt oplossingsgericht werken als belangrijke grondhouding aangeraden.

Uit de Methodiek bij de aanpak van complexe scheidingen (Jeugdzorg Nederland nov. 2014):

“De professional richt tijdens de begeleiding de focus op het belang van het kind. Hij maakt gebruik van een kindgerichte, oplossingsgerichte grondhouding. De oplossingsgerichte benadering gaat ervan uit dat verandering onvermijdelijk is. De aandacht gaat vooral uit naar de oplossing en niet naar het probleem. De oplossingsgerichte professional is een expert in het aansluiten bij en vergroten van de motivatie tot gedragsverandering van de ouder. Om tot een oplossing te komen is het niet altijd nodig (de oorzaak van) een probleem volledig te doorgronden (Bartelink, 2013). Praten over mogelijke oplossingen werkt positief, ook als de oorzaak niet helemaal helder is.”

Geïnspireerd door de methodiek beschrijving hebben wij, vanuit onze gezamenlijke passie voor progressiegericht werken, deze handreiking geschreven. We hebben er voor gekozen de term progressiegericht werken te hanteren omdat die naar ons idee beter past bij het stapsgewijs realiseren van verbetering van de situatie van ouders en kinderen. We hopen dat de handreiking professionals inspireert om zich te verdiepen in de toepassingsmogelijkheden van progressiegericht werken bij complexe scheidingen. Progressiegericht werken kan volgens ons een bijdrage leveren aan het vertrouwen bij de professionals dat verandering bij deze ingewikkelde problematiek mogelijk is. Bijdragen aan het vertrouwen in het nut van reflectie en dat blijven oefenen je als professional beter maakt in de begeleiding van de kinderen en hun ouders.

In hoofdstuk 1 gaan we in op de vraag wat progressiegericht werken van de professional vraagt. We gaan in op de basisattitude van de progressiegerichte professional en beschrijven wat progressiegericht werken inhoudt.

In hoofdstuk 2 besteden we aandacht aan onze visie op progressiegericht werken bij complexe scheidingen en gaan in op de verschillende rollen van de professional.

In hoofdstuk 3 beschrijven we de bruikbare progressiegerichte interventies en illustreren we de interventies met voorbeelden.

Hoofdstuk 4 is gewijd aan de opbouw en de structuur van een gesprek en beschrijven we de vijf stappen dans.

In hoofdstuk 5 is aandacht voor het afstemmen van de interventies op de fase waarin de ouder zich bevindt.

Hoofdstuk 6 is gewijd aan het voeren van gesprekken met kinderen.

We pretenderen niet om met deze handreiking *de* oplossing te hebben voor alle vaste gelopen zaken waarin complexe scheidingsproblematiek speelt. Het is een aanvulling op het werk van de professional en ter inspiratie. We gaan er bij het schrijven van de handreiking vanuit dat de professional beschikt over kennis van

psychopathologie en de ontwikkelingspsychologie en dit gebruikt om de veiligheid van alle betrokkenen in te schatten en zo nodig de keuze maakt om middels een veiligheidsplan de situatie eerst te stabiliseren.

Voor de leesbaarheid gebruiken wij in deze handreiking de mannelijke vorm; daar waar hij/hem staat kan ook zij/haar gelezen worden.

We hopen dat de handreiking voor zowel professionals in vrijwillig kader als ook binnen de gedwongen hulpverlening in de vorm van een ondertoezichtstelling bruikbaar is.

We wensen u veel leesplezier en hopen dat de handreiking bijdraagt aan het verbeteren van de situatie van kinderen en bijdraagt aan het realiseren van een situatie waarin ouders hun gezamenlijk ouderschap op een verantwoorde manier vorm kunnen geven. Mocht u naar aanleiding van het lezen van deze handreiking vragen of opmerkingen hebben over de toepasbaarheid neem dan gerust contact met ons op.

Bas van Dijke en Margreet Timmer

Bas van Dijke: b.vandijke@dejeugdengezinsbeschermers.nl

Margreet Timmer: info@timmconsultancy.nl

Inhoud

1. Basishouding van de progressie gerichte professional	5
1.1. Inleiding	
1.2. Wat is progressie gericht werken	
1.3. Wat vraagt progressiegericht werken van de houding van een professional?	7
1.4 Samenvatting	8
2. Visie op de rol van de Jeugd- en gezinsbeschermer	9
2.1. Visie op progressie gericht werken bij complexe scheidingen	
2.2. De verschillende rollen van de professional	10
2.2.1. Facilitator – helpen	11
2.2.2. Belangenbehartigers van het kind – sturen	
2.2.3. Beschermer – instrueren	13
2.3. Samenvatting	14
3. Interventies progressiegericht werken	15
3.1. Nuttigheidsvraag	
3.2. ‘Wat gaat beter’-vraag	16
3.3. Normaliseren	17
3.4. Positieve verwachtingen creëren	18
3.5. Continueringvraag	19
3.6. Mutualiseren	
3.7. Reframen	20
3.8. De plus achter de min	21
3.9. Schaalvraag	22
3.10. Wondervraag	23
3.11. Progressie dagboek	24
3.12. Cirkeltechniek	
3.13. Schilvragen	
3.14. Samenvatting	
4. Structuur van het gesprek	25
4.1. Het kantelmodel	
4.2. De 5 stappendans	26
4.2.1. Contact leggen	27
4.2.2. Context verhelderen	
4.2.3. Doelen formuleren	28
4.2.4. Recources en uitzonderingen ontdekken	29
4.2.5. Complimenteren	30
4.3. Samenvatting	
5. Aansluiten bij de positie van de ouder	31
5.1. Gedrag typeren middels de flowchart	
5.1.1. Bezoekerstypisch gedrag	32

5.1.2. Klaagtypisch gedrag	
5.1.3. Klanttypisch gedrag	
5.2 Interventies	33
5.2.1. Bezoekerstypisch gedrag	
5.2.2. Klaagtypisch gedrag	34
5.2.3. Klanttypisch gedrag	
5.3 Samenvatting	35
6. Gesprekken met kinderen in situaties van complexe scheidingen	36
6.1. Rechten van het kind	
6.2. Voorbereiding van het gesprek	37
6.2.1. Doel van het gesprek vaststellen	
6.2.2. Uitleg aan andere betrokkenen; ouders en verzorgers	38
6.2.3. Instemming van de ouders verkrijgen	39
6.2.4. Vorm van het gesprek vaststellen	40
6.2.5. Informatie over het kind verzamelen	41
6.2.6. Welke vragen wil je het kind stellen afgestemd op zijn leeftijd?	
6.3. Het gesprek	43
6.4. Voorbeeldvragen	44
6.5. Afronding en terugkoppeling	46
6.6. Verslaglegging	
6.7. Samenvatting	
7. Conclusies	47
Bijlage 1 Dialoog 1 & 2	48
Gebruikte literatuur	55
Geraadpleegde website	55

1. Basisattitude van de progressiegerichte professional

1.1. Inleiding

Ouders die in een complexe scheiding verwickeld zijn hebben vaak het gevoel dat zij zich in een strijdtoneel of arena begeven. Zij begeven zich vaak al jaren in de fase van afwikkeling van de scheiding en komen niet tot een afsluiting van een verlies ervaring. Daarbij verkeren veel ouders in verschillende fasen van de verwerking van hun verlies. Het lukt niet om regeling vast te leggen zoals bijvoorbeeld een overeenstemming vinden over omgangsregelingen of afspraken m.b.t. co-ouderschap, alimentatie, manier van opvoeding, etc. Het conflict is te groot en strijd over rechten en plichten zijn vast onderdeel van de onderlinge communicatie. Het conflict staat het reflecteren op situaties in de weg. Oude koeien worden regelmatig uit de sloot gehaald en staan het vooruitkijken in de weg.

Als professional is het een hele klus om niet meegezogen te raken in het conflict en eveneens een defensieve houding aan te nemen. Door vooral progressie gericht te werk te gaan is het mogelijk om ouders stapje voor stapje weer naar gewenste ontwikkelingen te laten kijken. Door het stellen van haalbare, realistische doelen, die door hen zelf geformuleerd worden, gaan ouders weer succeservaringen opdoen wat motiverend werkt om vooruit te kijken en gericht te blijven op overeenstemming.

Naast het feit dat het erg lastig is geen onderdeel van het conflict te worden, leert de praktijk dat veel professionals moeite ervaren met de uitvoering van de ondertoezichtstellingen waarbij sprake is van een complexe scheiding. De moeite die vaak wordt ervaren heeft bijvoorbeeld te maken met de ervaring dat het lang duurt voor er enige voortgang wordt geboekt, de steeds terugkerende juridische procedures en het feit dat ouders, zoals een professional het verwoorde, zo met zichzelf en de andere ouder bezig zijn dat hun kind uit het oog wordt verloren.

Het kost moeite om als professional gemotiveerd te blijven deze kinderen en ouders begeleiding te bieden. Met regelmaat horen we professionals verzuchten: "een nieuw gezin prima, als het maar geen vechtscheiding is". Het vergt dus nogal wat van de professional om vertrouwen te blijven hebben dat verandering/verbetering van de situatie mogelijk is en dat hulp aan de genoemde gezinnen, nuttig en de noodzakelijk is. Progressiegericht werken kan je helpen om die motivatie weer te vinden.

1.2. Wat is progressiegericht werken?

De term 'progressie gericht werken' werd in 2012 geïntroduceerd Coert Visser en Gwenda Schlundt Bodien. Progressie gericht werken is gebaseerd op oplossingsgericht werken en de inzichten vanuit de wetenschappelijk psychologie. Belangrijke pijlers voor progressie gericht werken zijn de inzichten van Amabile en Kramer (2011) met betrekking tot de kracht van de focus op progressie, Dweck (2011) over de groeimindset en Deci en Ryan (2002) over de zelfdeterminatietheorie.

De progressie gerichte werkwijze gaat ervan uit dat kijken naar gewenste veranderingen belangrijker is dan het ontleden van de oorzaken van problemen. Door te focussen op de problemen ontstaat een negatieve spiraal die energie kost, het benadrukt het falen en de mislukkingen en drukt hard op pijnpunten. Zoeken naar de oorzaak van het probleem draait vaak om het zoeken van de schuldige, wie of wat kun je aanwijzen als reden van het probleem. In situaties van complexe scheidingen is dit olie op het vuur, hierdoor zal de strijd alleen maar meer aanwakkeren. En daarbij komt ook nog eens dat het kennen van de oorzaak van een probleem niet betekent dat je hierdoor ook een oplossing zult vinden voor het probleem dat er nu speelt. Door te weten wat je niet meer moet doen weet je nog steeds niet wat je wel moet doen.

Voorbeeld;

Willem en Natascha zijn zeven jaar getrouwd geweest en kregen tijdens hun huwelijk drie kinderen. Ze hebben afgesproken dat Natascha de zorg voor de kinderen op zich nam en Willem zou blijven werken. Ze raken tijdens de laatste jaren van hun huwelijk steeds verder van elkaar verwijderd. Willem zoekt steeds meer zijn ontspanning bij vrienden want Natascha is 's avonds vaak moe en heeft dan geen zin meer om iets te ondernemen. Als Willem een nieuwe collega krijgt merkt hij dat hij bij deze vrouw veel aansluiting vindt. De contacten worden steeds intensiever en Willem wordt verliefd. In eerste instantie ontkent hij dat er iets meer is dan collegialiteit. Het valt Natascha op dat Willem zich anders gaat gedragen maar ze zegt er niets van. Gesprekken hierover lopen op niets uit. Uiteindelijk biecht Willem op dat hij een relatie heeft met zijn collega. Natascha ontploft. Willem besluit zijn gezin te verlaten. Voor Natascha is Willem uiteindelijk schuldig aan de scheiding, hij ging immers vreemd. Willem geeft Natascha de schuld omdat zij er al jaren niet meer voor hem is.

Schlundt Bodien (2014) schrijft in haar boek "Ontwikkel je mindset" over progressiegericht werken bij conflicten: "Met progressiegerichte conflictinterventies kan een conflict soms wonderbaarlijk snel verdwenen zijn. Als mensen horen van een conflict dat binnen een paar uur uit de wereld is, kunnen ze denken: "Dat was zeker geen groot conflict.?" Maar al te vaak gaat het juist in situaties van grote conflicten zo snel vooruit. Hoe vaster het zit, hoe weerbarstiger de situatie, hoe belangrijker het is om je interventies alert en gedisciplineerd uit te voeren." Schlundt Bodien geeft in haar boek aan dat mensen die al jarenlang met elkaar overhoop liggen en hun situatie als onoplosbaar bestempelen regelmatig na een paar uur progressiegericht in gesprek te zijn geweest vol optimisme en vertrouwen weer met elkaar verder kunnen. De reden hiervan is volgens haar dat mensen zich enorm opgelucht kunnen voelen als ze een manier zien om de negativiteit achter zich te kunnen laten. "Mensen zijn sociale wezens die graag goed met anderen op willen kunnen schieten. Negatieve emoties kosten ons heel veel energie." Mensen willen gewaardeerd worden en zich geliefd en gewild voelen.

Als je denkt dat anderen positief over je denken betekent dat drie dingen:

1. Je bent veilig bij die ander en kunt je dus ontspannen.
2. De ander zal je geruistellen en helpen als je dat nodig hebt.
3. De ander zal je ondersteunen in je sociale rol en activiteiten ondernemen die gunstig zijn voor jullie allebei.

Zoals eerder opgemerkt zullen mensen zodra ze een uitweg zien uit een conflictueuze situatie daar meestal voor kiezen. Wanneer mensen zich nog negatief uiten over de situatie of over de ander, ziet de progressiegerichte conflictbegeleider dit als een signaal dat de persoon de constructieve weg nog niet voor zich ziet. De begeleider gaat met progressiegerichte vragen de persoon helpen een steeds constructiever perspectief te ontwikkelen. Een belangrijk uitgangspunt wat we terugvinden bij Schlundt Bodien is: "Mensen hoeven het niet eens te zijn over wat er mis is gegaan in het verleden, om het eens te zijn over wat ze willen bereiken in de toekomst."

De aandacht richten op een betere toekomst is behulpzamer dan aandacht geven aan wat er fout ging in het verleden en wie daar schuldig aan is. Dit stagneert verbetering en mensen worden defensief en gaan in de aanval. Als de focus komt te liggen op hoe verbetering in de toekomst eruit ziet blijken mensen vaak hetzelfde te willen en hetzelfde belangrijk te vinden.

De progressiegerichte begeleider stelt daarom de vragen die ertoe leiden dat mensen gaan vertellen wat ze in de plaats van het conflict willen en hoe een betere toekomst tussen hen eruit ziet. De progressiegerichte bemiddelaar zal niet uit zijn op schuldbekentenissen. Hij erkent het perspectief van de ander, zonder van zichzelf te vragen hetzelfde te vinden.

Vanaf de start creëer je als professional een "yes-set". Je start het gesprek met een procesmatige inleiding waarin het perspectief van de aanwezigen wordt verwoord en erkend en waarin je mandaat verwerft om je eerste progressiegerichte vraag te stellen."

Voorbeeldformulering;

"We zijn hier vandaag bij elkaar omdat de kinderrechter een ondertoezichtstelling heeft uitgesproken over jullie kind(eren). Vanuit het zittingsverslag heb ik begrepen dat het conflict dat tussen jullie in staat nu 3 jaar duurt en dat er diverse gesprekken en procedures zijn geweest om te proberen om tot overeenstemming te komen. Klopt dat? Verder valt mij op dat jullie beiden benoemen dat jullie het beste willen voor jullie kind(eren) maar dat het conflict momenteel zo groot is dat het niet meer lukt om hier samen uit te komen, jullie worden steeds weer terug het conflict in getrokken. Graag wil ik met jullie werken aan een situatie die voor iedereen acceptabel is. Is dat ook wat jullie willen?"

Als je mandaat krijgt van je gesprekspartners, kun je je eerste progressiegericht vraag stellen. Bijvoorbeeld de continueringsvraag of de nuttigheidsvraag (zie hoofdstuk 3).

"De progressie gerichte benadering werkt met de aanname dat probleemonderkenning voldoende is als start van een veranderproces. Probleemonderkenning verschilt van probleemanalyse en problemdiagnose doordat het alleen verkent wat het probleem is en hoe het probleem lastig is. Het probleem wordt niet gecategoriseerd en elk geval is uniek." C. Visser (2016)

1.3. Wat vraagt progressiegericht werken van de houding van een professional?

De toon maakt de muziek is een veelgehoorde uitdrukking. Deze geldt ook voor progressie gericht werken. Bij progressie gericht werken kun je gebruik maken van een scala aan technieken die zonder een progressie gerichte grondhouding niet werken. De grondhouding die je nodig hebt om progressiegericht succesvol uit te voeren heeft de volgende aspecten:

- De toon van het gesprek is automatisch vriendelijk;
- De toon is niet veroordelend maar aanmoedigend en activerend;
- Je grondhouding is respectvol, gemeend, eerlijk en oprecht.

Progressie gericht werken ziet een probleem of een klacht als een startpunt van verandering. Door goed inzicht te krijgen in wat het probleem is, weet je beter wat er voor het probleem in de plaats moet komen.

De progressiegerichte professional is vriendelijk en toegankelijk. Hij heeft een uitnodigende grondhouding en is gericht op samenwerking. Hij nodigt uit tot een constructieve bijdrage van de ander. Je helpt ouders de doelen te verhelderen en tot verandering te komen. Je bent belangstellend en vriendelijk, zowel verbaal als non-verbaal.

Tijdens de gesprekken met ouders creëer je een "Yes-set". Dit merk je doordat er begrip en instemming is bij ouders voor je progressie gerichte interventies. Je kan jezelf helpen een Yes-set bij jezelf op te roepen door in je hoofd 'ja' te zeggen tegen wat ouders naar voren brengen. Oordelen en negatieve associaties krijgen hierdoor minder ruimte en je creëert belangstelling voor de ander. Het nodigt uit om meer te vertellen over gevoelens en gedachten.

De progressiegerichte professional activeert ouders. Je gebruikt activerende taal zoals: 'wat kun je doen als het probleem is opgelost'. Een activerende grondhouding leidt tot beweging, vooruitgang en verbetering.

Je werkt doelgericht en bent gericht op de toekomst. Je besteedt veel aandacht aan het beschrijven van de gewenste situatie in de toekomst. Als helder is wat het probleem is kun je aan de slag met wat ouders in plaats van het probleem willen hebben.

Tijdens de gesprekken met ouders ben je als professional gericht op wat er al goed gaat. Je hebt aandacht voor wat er lukt, wat er al van het doel bereikt is en op de sterke punten die er al zijn. De gerichtheid op wat er al goed gaat en wat al werkt kan helpen om in de richting van de gewenste toekomst te komen. Je hebt aandacht voor positieve uitzonderingen en eerdere successen. Een probleem is niet altijd aanwezig. Er zijn altijd momenten dat een probleem iets minder is of niet aanwezig is. Bij een eerder succes was de gewenste situatie al (een beetje) te merken. Dit geeft een aanwijzing over wat al goed gewerkt heeft. Als professional ga je met ouders op zoek naar wat er in die situaties goed werkte.

Je neemt een houding aan van 'niet weten'. Deze houding helpt om niet te oordelen en je volledige aandacht te richten op de doelen en oplossingen van de ouders waar je mee in gesprek bent. Deze houding helpt je om belangstellend door te vragen tot je de situatie voor je ziet.

De progressiegerichte professional werkt stap voor stap naar de gewenste situatie. Een klein stapje vooruit is gemakkelijker te zetten dan een hele grote stap. Doordat een kleine stap eerder behaalt wordt geeft het vertrouwen en hoop. Daarnaast is een kleine stap sneller te corrigeren als het niet de juiste stap blijkt te zijn.

Het geven van erkenning is belangrijk om te zorgen dat mensen zich gehoord voelen en dat de focus blijft op positieve intenties van beide ouders. Je kunt erkenning geven op de zwaarte van de situatie, op gevoelens en beleving en dit alles zonder positie te kiezen voor of tegen een van beide ouders.

De afgelopen jaren is reflectie een steeds belangrijker onderdeel van ons beroep geworden. Progressie gericht werken kan je reflectief vermogen vergroten. Een belangrijk houdingsaspect van progressie gericht werken is dat je ook zelf steeds bezig bent met werken aan progressie in de uitoefening van je vak.

1.4. Samenvatting

Een progressie gericht gesprek lukt niet zonder vertrouwen van de professional in de mogelijkheden van ouders. Het besef dat zij door de situatie, door het conflict, nu niet zelfstandig tot een oplossing kunnen komen betekent niet dat zij niet competent zijn om hun eigen oplossingen te bedenken. Het gaat erom dat de professional het proces begeleidt waarbij vanuit een houding van 'niet weten' vragen gesteld worden, de professional oprecht nieuwsgierig is naar de details van wat al eens gewerkt heeft, vertrouwen uitspreekt dat deze situaties al eens voor gevallen zijn en ouders activeert om de situatie aan te pakken door te focussen op kleine stappen zodat snel succeservaringen geoogst kunnen worden.

Progressie gericht werken vraagt om een duidelijke visie op groei en verander mogelijkheden van mensen en een reflecterende houding van de professional.

2. Visie op de rol van de professional

De taakuitvoering van de professional heeft de laatste jaren een aanzienlijke ontwikkeling doorgemaakt, er is meer aandacht voor methodisch handelen, vergroten van de kennis en het handelen van de professional. Ook de visie op de uitvoering van de jeugdbeschermingstaak is aan verandering onderhevig. In 2001 is het handboek voor de gezinsvoogd; *De gezinsvoogd als jongleur*, uitgebracht. Sinds 2007 werd, nadat de methodiek met een aantal organisaties is ontwikkeld, de Delta-methodiek (Van Montfoort e.a. 2009) landelijk ingevoerd.

Sinds de transitie in de Jeugdzorg en de verschuiving van de jeugdbeschermingstaken naar de gemeenten wordt in de diverse gemeenten of regio's o.a. middels diverse vliegwiel projecten het methodisch handelen verder ontwikkeld. De ingezette ontwikkelingen uit de vliegwielprojecten krijgen middels het SWING-programma een extra stimulans. Hieruit blijkt wel dat het werk van de professional dynamisch en volop in ontwikkeling is en blijft. Dit vraagt om een ontwikkelingsgerichte houding van de professional waarbij reflectie op het eigen werk noodzakelijk is.

Een belangrijke ontwikkeling is de erkenning van de eigen kracht van de ouder. De ouder wordt niet langer vanuit een bevoogdende houding benadert waarbij de professional de ouder verteld wat hij moet doen maar de ouder wordt actief uitgenodigd om na te denken over de benodigde veranderingen om de gewenste situatie te bereiken.

We vinden dat terug in diverse methodieken die gebruikt worden binnen de gecertificeerde instellingen; Jeugdbescherming Noord werkt vanuit het gedachtengoed van Signs of Safety (Jeugdbescherming-Noord 2017), Samen Veilig Midden Nederland (2017) met SAVE, Jeugdbescherming Overijssel (2017) vanuit Verve, De Jeugd en Gezinsbeschermers (2017) in Noord-Holland werken vanuit Beschermen en Versterken. Al deze methodieken vinden hun basis in het oplossingsgerichte of ook wel progressiegericht werken.

Naast al deze methodiekontwikkelingen zijn er vanuit de beroepsgroepen ook diverse richtlijnen geschreven die de kwaliteit van het werken moeten verbeteren door meer theoretische kennis te verspreiden. Zo is er onder andere de richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen (BPSW, NIP, NVO 2015).

Een andere belangrijke verandering is dat de professionals van nu ingeschreven moeten staan bij Stichting Kwaliteitsregister Jeugd wat de verplichting met zich meebrengt dat de professional continu investeert in de eigen ontwikkeling binnen het beroep van professional middels diverse vormen van deskundigheidsbevordering en intervisie.

In dit hoofdstuk omschrijven wij onze visie op de uitvoering van de jeugdbeschermingstaak in situaties van complexe scheidingen. De wettelijke taken van de professional zijn in ons inziens onder te verdelen in vier rollen; facilitator, belangenbehartiger, voorlichter en beschermer. Deze vier rollen leggen we vervolgens op de vier progressiegerichte competenties omschreven door Visser en Schlundt-Bodien (2008).

2.1. Visie op progressiegericht werken bij complexe scheidingen

'De gecertificeerde instelling houdt toezicht op de minderjarige en zorgt dat aan de minderjarige en de met het gezag belaste ouders of ouder hulp en steun worden geboden opdat de concrete bedreigingen in de ontwikkeling van de minderjarige, binnen de duur van de ondertoezichtstelling worden weggenomen. De inspanningen van de gecertificeerde instelling zijn erop gericht de ouders of de ouder zoveel mogelijk de

verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van hun kinderen te laten dragen (BW1, Personen- en familierecht Artikel 262).

Als professional ben je in eerste instantie gericht op de veiligheid van het kind echter altijd vanuit een systeemgerichte attitude. Problemen van het kind (de ontwikkelingsbedreigingen) hangen, in situaties van complexe scheidingen, samen met de problemen van de ouder(s). Wanneer er een nieuwe balans ontstaat, ouders hun ex-partner(-relatie) los kunnen laten en zij zich kunnen richten op de ouderrol zullen zij ook de eventuele problemen van het kind weer zelf oppakken. Dan kunnen zij weer besluiten nemen waar het kind bij gebaat is.

De professional werkt dan ook aan herstel van de ouderrelatie, zodat de ouders, weer zelfstandig verder kunnen. De vastgestelde termijn (zonder verlening maximaal één jaar) maakt duidelijk dat er hard gewerkt moet worden. Deze tijd is nodig om de situatie in kaart te brengen, een plan van aanpak te maken en de situatie te monitoren zodat het plan aangepast kan worden en afspraken bestendig kunnen worden. Hierbij is het van belang dat de professional aandacht heeft voor de motivatie van alle betrokkenen. Immers zonder motivatie geen verandering. Hiertoe is de professional tijdens de gesprekken op zoek naar verandertaal, naar de plus achter de min en de gewenste toekomst (deze begrippen worden in hoofdstuk 3 verder toegelicht).

Wanneer je als professional te maken krijgt met ouders die veel conflicten met elkaar hebben is het helpend stil te staan bij wat je als professional kunt doen om de conflicten te verminderen en daarbij vooral stil te staan bij de manier waarop conflicten opgelost worden.

Uit onderzoek (2016) van de Early Intervention Foundation (EIF) en the University of Sussex (Oppenheim 2017) blijkt dat: *een onopgelost conflict tussen ouders, of zij nu samen zijn of zijn gescheiden, invloed heeft op de ontwikkeling van kinderen en hun welzijn. Het is normaal om meningsverschillen te hebben, het schadelijke zit hem m.n. in onopgeloste conflicten. Kinderen moeten leren hoe je meningsverschillen of conflicten oplost en hoe je vanuit een conflict weer verder kunt gaan.*

2.2. De verschillende rollen van de JB-er

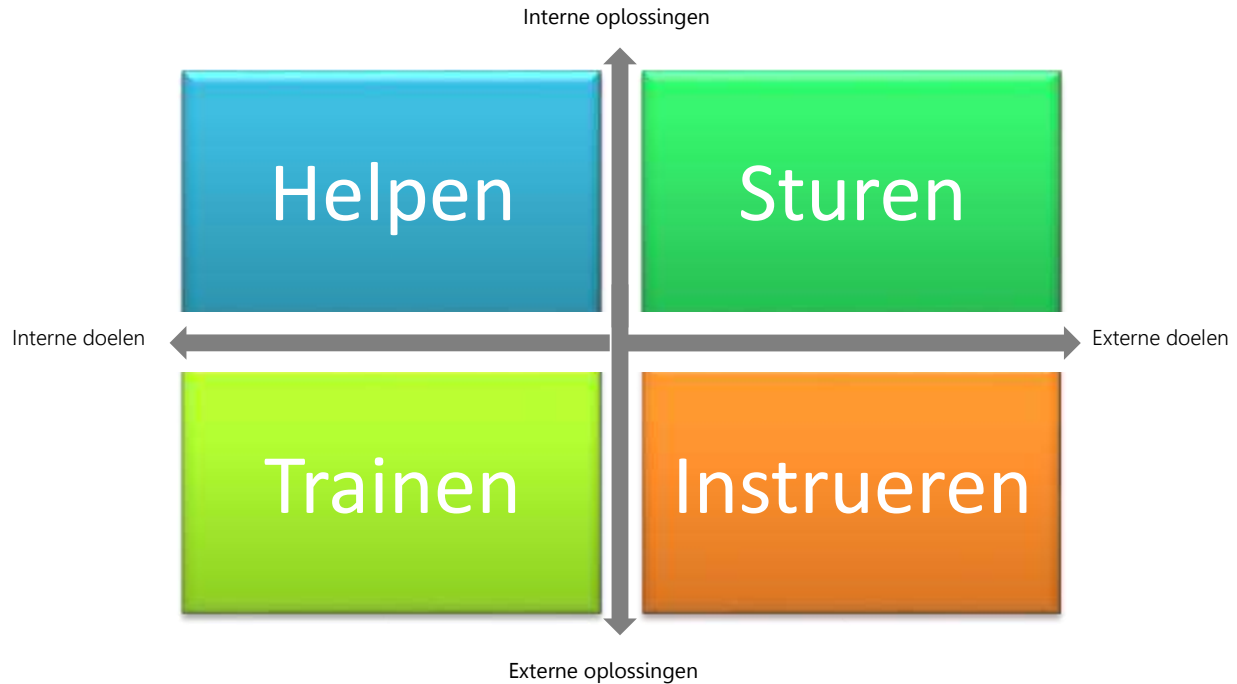
Uit de wettelijke verantwoordelijkheden van de professional vloeien een aantal taken voort. Deze wettelijke taken van de professional zijn:

- Waarborgen van de veiligheid van het kind,
- Monitoren en waarborgen van de ontwikkelingsmogelijkheden van het kind,
- Regelen van aanvullende zorg en hulp voor opgroeien en opvoeden.

Deze taken kun je vertalen in een aantal rollen die de professional in zijn houding en werkwijze moet integreren. De rollen die wij zien bij complexe scheidingen zijn:

- Facilitator,
- Belangenbehartiger,
- Voorlichter,
- Beschermer.

Bovenstaande taken zijn te vergelijken met de vier progressiegerichte competenties omschreven door Visser en Schlundt-Bodien in hun 4 SFC model. De vier competenties zijn: helpen, sturen, trainen en instrueren. (zie schema). In de volgende paragrafen zullen we iedere competentie uitwerken. Hierbij willen we vermelden dat de verschillende rollen en competenties door elkaar zullen lopen en niet op een gefaseerde wijze elkaar opvolgen. Welke competentie ingezet wordt hangt nauw samen met de urgentie van het onderwerp dat besproken wordt, de mate waarin de ontwikkeling van het kind bedreigd wordt, de positie van beide ouders t.o.v. het onderwerp, de weging van het belang die zij toekennen aan het onderwerp en de fase waarin ouders zich bevinden.

2.2.1. Facilitator - Helpen; de professional gaat samen met de ouder op zoek naar de doelen en de oplossingen van de ouder zelf. Het WAT en het HOE wordt door de ouder bepaald (interne doelen en interne oplossingen).

In deze situatie kan de professional zich bezig houden met het proces, ouders zijn in staat eigen doelen en oplossingen te formuleren. De professional is zich ervan bewust dat hij tijdelijk betrokken is bij dit gezin. Overnemen van de besluitvorming is dan ook niet zinvol. Je bent bezig met het faciliteren van de dialoog van de betrokkenen zodat zij na afloop van de jeugdbeschermingsmaatregel weer in staat zijn om met elkaar te communiceren. Bij complexe scheidingen zijn de ouders vaak bezig met het afsteken van monologen en zijn ze vooral bezig om hun eigen standpunt te poneren. Hierdoor ontstaat een tunnelvisie en vanuit deze tunnelvisie worden er continu bewijzen gevonden om hun eigen standpunt verder te onderbouwen. Wanneer je de ouder in wilt laten zien dat dit het geval is loop je het risico dat je probeert de ouder te overtuigen en door in te zetten op overtuigingen ben je al snel onderdeel van het conflict en wordt je ingedeeld in één van de 'kampen'. Als facilitator begeleid je het proces rondom de communicatie van de ouders. Middels kleine stappen werk je aan herstel van de communicatie. Samen kijken welke eerste, kleine stap gezet kan worden om ouders en hun kind zo snel mogelijk weer successen te laten ervaren. Dit doe je door te onderzoeken welke onderwerpen in het verleden al eens goed zijn verlopen (of in ieder geval zonder hoogoplopend conflict), deze in detail te bespreken en te onderzoeken hoe dat toen lukte, wat er toen anders was.

2.2.2. Belangenbehartiger van het kind - Sturen; de professional activeert de ouder om overkoepelende doelen te gaan bereiken door de ouder zelf oplossingen te laten bedenken. Het WAT wordt door de professional bepaald en het HOE wordt door de ander ingevuld. (Interne oplossingen en externe doelen)

Het klinkt zo eenvoudig maar het is vaak een van de lastigste onderdelen in het werken in casussen waarin de strijd tussen ouders hoog is opgelopen; het behartigen van de belangen van het kind. Om echt te blijven zien wat in het belang van het kind is. Strijd gaat zo vaak om polarisatie, over verharding van standpunten en onderbouwen van de argumenten vanuit het eigen perspectief. Het is verleidelijk om vast te houden aan eigen

stokpaardjes en niet meer verder te kijken dan je neus lang is. Als je ergens in geloofd is het vaak eenvoudig om allerlei bewijzen te vinden die jouw mening onderbouwen.

Voorbeeld:

Nathalie: Het moet altijd maar op jouw manier. Je bent zo verschrikkelijk dominant.

Chris: Heb jij een voorstel waarop we er dan wel uitkomen?

Nathalie: Nee, ik zou het op dit moment niet weten.

Chris: Kijk dat bedoel ik. Vraag ik naar jou ideeën en dan kom je met niks. Dat stel ik voor dat we mijn voorstel volgen.

Nathalie; zie je wel dat is precies wat ik zeg. Altijd is jouw manier de beste.

Dit komt voort uit verschillende psychologische escalatiemechanismen. In het Handboek Mediation (Brenninkmeijer, Bonenkamp, Oyen en Prein, 2013) worden deze verschillende mechanismen beschreven; (1) cognitieve beperkingen: selecteren, simplificeren en generaliseren met stereotiepe imago's, polarisatie en fundamentele attributiefouten, (2) het verdwijnen van verantwoordelijkheid met de-individualisering en anonimisering, (3) de behoefte aan consistentie met het reduceren van cognitieve dissonantie, foutieve hypothesetoetsing, zoeken naar zelfbevestiging, zelfrechtvaardiging en rationalisatie. Wanneer de professional inzicht heeft in deze mechanismen kan hij ingrijpen in een destructief escalatieproces. Deze mechanismen zullen we toelichten aan de hand van korte voorbeelden.

Cognitieve beperkingen; om de wereld hanteerbaar te maken is de mens geneigd om ervaringen, personen en indrukken in te delen in categorieën. *Bijvoorbeeld: Zie je nu wel nu komt de zakenman in hem weer naar boven! Alles moet rationeel bekeken worden en afspraak is afspraak. Dat zal ook altijd wel zo blijven. Nou als je maar weet dat ik het daar niet mee eens ben.*

Het verdwijnen van verantwoordelijkheid; Om je eigen geweldige acties te rechtvaardigen moet je de verantwoordelijkheid afschuiven op een ander. Dit lukt alleen als de ander niet meer als mens of als persoon gezien wordt maar als een anoniem wezen, een ding. *Bijvoorbeeld: Ja wat denk je nou, ik kan toch ook niet anders, als dat mens mij niets gunt, maar dwars blijft liggen, dan is het toch logisch dat de bom een keer barst! Dan is het toch begrijpelijk dat ik kwaad op dat mens werd?!*

De behoefte aan consistentie; mensen hebben behoefte aan voorspelbaarheid, de beleving van nieuwe situaties worden aangepast aan bestaande beelden, voor ingenomen standpunten kunnen maar moeizaam losgelaten worden. Als iemand waar je een hekel aan hebt iets doet wat je leuk vindt past dit niet in het beeld en moet de beleving wel aangepast worden *Bijvoorbeeld; Zijn werk gaat voor alles. Nou komt hij op tijd. Dat zijn kinderen al de hele middag op hem zitten te wachten dat interesseert hem niets. Als vader dan wel op tijd komt past dat niet in het beeld en zal moeder iets zeggen als; Ja snel even de kinderen ophalen omdat er een afspraak uit is gevallen en dan straks zeker de kinderen bij je moeder parkeren zodat je door kunt werken?!*

Je kunt natuurlijk letterlijk een 'stokpaardje' in de kamer zetten om je hieraan te herinneren maar belangrijker is om samen te onderzoeken wat nodig is om steeds weer te kijken vanuit het perspectief van het kind. Sommigen vragen hiervoor ouders om een foto mee te nemen en deze tijdens het gesprek op tafel te leggen, andere vragen om de knuffel van het kind op tafel te leggen. Je kunt ook lege (kinder)stoeltjes in de gespreksruimte zetten. Vindt vooral iets wat werkt voor deze ouder/ouders.

Als professional is het je taak om bij ieder gesprek, bij ieder onderwerp dat besproken wordt, je steeds weer af te vragen of hiermee de belangen van het kind behartigd worden. Vraag je steeds openlijk af op welke manier het kind hier iets van zal merken. Hiermee geef je aan dat hoe ouders ook hun conflicten aan willen pakken, er niet te tornen valt aan het centrale doel, nl. het welzijn van hun kind vergroten. Ouders geven vaak aan dat zij handelen vanuit het belang van hun kind. Om hun kind te laten merken dat zij voor hem vechten en het niet zomaar

opgeven. Je kunt hierbij ingaan op het onderdeel vechten, echter dan blijft je gefocust op de strijd. Je gaat juist in op de wens van de ouder om het kind te laten weten dat hij belangrijk is. Onderzoek wat de ouder al eens gedaan heeft wat werkte, iets waardoor het kind in het verleden merkte dat hij belangrijk voor de ouder was: "Wanneer merkte u aan uw kind dat u van betekenis was? Waaraan merkte u dat en hoe wist u toen dat u zo moest handelen?" Haal dat weer naar het hier en nu: "Wat kunt u daarvan vandaag of morgen weer doen?". Dit geeft weer positieve energie en zicht op kansen en mogelijkheden.

Ouders hebben de aanname dat de enige manier om hun kind te laten weten dat hij belangrijk is om te vechten voor hun gelijk (een nieuwe rechtszaak aanspannen om de omgangregeling te veranderen, door contact te blijven zoeken, e.d.). Samen met de ouder ga je dan onderzoeken of deze aanname juist is of dat er wellicht andere manieren zijn om het kind te laten weten dat hij belangrijk is.

2.2.3. Voorlichter - Trainen; de professional biedt externe oplossingen aan, deze helpen de ouder om zijn eigen doelen te bereiken. Het WAT wordt door de ander bepaald en het HOE wordt door de professional aangereikt. (Interne doelen en externe oplossingen)

Tijdens een scheiding gebeurt er veel. Een rol die je hebt als professional is het geven van voorlichting. Je gebruikt de kennis die je hebt over het scheidingsproces, de gevolgen voor kinderen, de rouwfasen, de dynamiek van conflicten, etc. om ouders voorlichting of psycho-educatie te geven. Hiermee valt een deel van het gedrag van kinderen te normaliseren. Het is niet gek dat het, tijdelijk, minder goed gaat met het kind, dat schoolresultaten iets achteruit gaan, dat het kind lusteloos is of juist opstandig, dat een kind boos is op de andere ouder. Vraag ouders of zij het gedrag van hun kind herkennen, of hij/zij eerder zo gereageerd heeft op ingrijpende gebeurtenissen en vooral ook wat in een dergelijke situatie helpend was om te doen.

De professional vertelt hierbij wat helpend is voor kinderen en geeft ouders adviezen t.a.v. wat zij kunnen doen om hun kind in deze fase van veranderingen te steunen. De professional put hierbij uit eigen expertise, ervaring met andere gezinnen en de expertise van het team en de gedragsdeskundige van de afdeling. Wanneer het gezin extra hulp nodig heeft geeft de professional advies waar deze hulp gehaald kan worden.

2.2.4. Beschermer - Instrueren; de professional activeert de ouder om overkoepelende doelen te gaan bereiken door standaardoplossingen te gaan toepassen. Het WAT en het HOE worden door de professional bepaald. (Externe doelen en externe oplossingen)

Het woord beschermer betekent: iemand die behoedt tegen een persoon die of iets wat leed, schade of nadeel kan berokkenen. Om een kind te beschermen tegen (nieuw)leed, schade of nadeel is zicht op de situatie van het kind nodig. Je moet weten wat een kind nodig heeft om op te groeien, hoeveel veerkracht een kind heeft en welke mogelijkheden de ouders/opvoeders hebben om het kind te begeleiden in die ontwikkeling. Van de professional wordt verwacht dat hij zich continu bezig houdt met de vraag: Wat merkt het kind hiervan? De ontwikkeling van kinderen is echter geen exacte wetenschap, je hebt altijd te maken met onzekerheden. Met elkaar weeg je de informatie en neem je uiteindelijk beslissingen zonder dat je daarbij de garantie hebt dat dit het juiste besluit is (certain uncertainty). Dit vraagt om een doortastende houding en tegelijkertijd ook een bepaalde mate van 'nederigheid'. Helpend daarbij is om je altijd af te vragen: "Als ik het kind later weer tegen kom, kan ik hem dan in de ogen kijken en uitleggen dat ik toen, met wat ik toen wist naar beste weten handelde?".

Het Assessment en het beoordelen van de veiligheid of de ontwikkelmogelijkheden van het kind gebeurt vanuit een helicopterview. Het is belangrijk om het geheel plaatje te zien. Het kind als onderdeel van een grote geheel. Je vraagt je steeds weer af of er sprake is van 'Goed genoeg ouderschap' zoals beschreven door Winnicot (BPSW, NIP, NVO, 2015). Hierbij onderzoekt de professional; (1) Waar het kind (mogelijk) last van heeft. (2) Hoe de ouder denkt dit op te lossen. (3) Wat maakt dat de ouder verwacht dat dit helpt, wie hebben ze dit bijvoorbeeld al eens

zien doen of wie heeft hier al eens over verteld? (4) Wat heeft in het verleden in een soort gelijke situatie al eens gewerkt, en (5) wat is een eerste stap om dit te bereiken?

In deze fase zal de professional duidelijk positie in nemen en op heldere wijze moeten verwoorden wat maakt dat de professional een besluit heeft genomen. Dit zal op weerstand bij de ander stuiten. Nadat een besluit is meegedeeld en de ouder gelegenheid heeft gekregen om dit te verwerken kan wel weer de beweging gemaakt worden naar de ouder door te vragen wat de ouder nodig heeft in deze fase.

2.3. Samenvatting

De professional zal gedurende de gesprekken en afhankelijk van de onderwerpen steeds wisselen van rol waarbij het gaat om de rol van facilitator, belangenbehartiger, voorlichter, beschermer. Het is een proces waarbij de professional steeds inschat ho volgend of leiden hij kan of moet zijn. Het is een spanningsveld tussen uitgaan van de eigen kracht en het eigen oplossingsvermogen van de ouders en ingrijpen wanneer de situatie of de problematiek maakt dat het ouders tijdelijk niet lukt om te reflecteren op de situatie.

3. Interventies progressiegericht werken

Tijdens het gesprek houdt de professional op een vriendelijke manier de regie. Dit is zeker in het begin van belang als de ouders nog vanuit een negatief perspectief naar de situatie kijken. Je houdt regie door je vragen rustig en duidelijk in te leiden en te herhalen als dat nodig is. Daarnaast is het van belang er zorg voor te dragen dat beide ouders gelijke aandacht krijgen en je met beide ouders in contact blijft.

Komen er tijdens het gesprek verwijten of negatieve perspectieven naar voren, dan onderbreek je dat vrij snel en op een vriendelijke manier. Je kan dit doen door bijvoorbeeld op te merken: "Ah, ik begrijp het nog niet helemaal.... Wat zou je graag willen dat er anders gaat?" Zo buig je om wat de persoon niet wil naar wat hij wel wil. (zie ook 'de plus achter de min zoeken').

Je zorgt er als professional voor dat ouders steeds worden uitgenodigd om de gewenste situatie te beschrijven net als de eerdere successen. Dat doe je door te vragen naar de gewenste progressie in de toekomst en net zolang door te vragen tot je het positieve gedrag van degene die het antwoord geeft voor je ziet. Vaak zal de persoon de situatie beschrijven in termen van wat de ander anders moet gaan doen. Je erkent dat perspectief en vraagt door tot je voor je ziet welk positief gedrag de persoon moet gaan laten zien en wat dat zou opleveren. Daarna vraag je wat dat mogelijk zou maken voor de ander." (Schlundt Bodien, 2014).

Voorbeeld:

"Stel dat Karel je goed op de hoogte zou houden van hoe het met Marieke gaat, wat zou jij dan anders kunnen doen naar Karel?"

Als ouders antwoord geven in termen van positieve gedragsbeschrijvingen, is het conflict al voor een deel opgelost en is de verbetering al begonnen. (Schlundt Bodien 2014)

In dit hoofdstuk gaan we in op een aantal specifieke progressiegerichte interventies die bruikbaar zijn tijdens gesprekken met ouderen die verwickeld zijn in een complexe scheiding. We doen dit aan de hand van fragmenten uit dialogen met ouderen uit de praktijk. De complete dialogen zijn toegevoegd als bijlagen. Voor dit hoofdstuk putten we uitvoerig uit de boeken van Schlunt Bodien en Visser en van de door hen uitgegeven NOAM-nieuwsbrieven.

3.1. De nuttigheidsvraag.

De nuttigheidsvraag helpt je om verwachtingen te managen, om helder te krijgen wat een ieders verwachtingen zijn van de gewenste opbrengst van het gesprek. Zodat het gesprek voor iedereen zinvol is en ouders geactiveerd worden.

Je kunt de nuttigheidsvraag zowel aan het begin, tijdens als aan eind van het gesprek stellen.

Aan het begin kun je bijvoorbeeld vragen: "Wat zou dit gesprek voor jullie de moeite waard maken?"

Tijdens het gesprek kun je vragen: "Is de manier waarop we nu over het onderwerp praten helpend voor jullie? En aan het eind vraag je nogmaals naar het nut van het gesprek; "Wat aan ons gesprek was bruikbaar voor u, welke elementen helpen u weer verder?"

Het is goed om de nuttigheidsvraag te stellen juist in de situatie dat ouders verplicht worden door de ondertoezichtstelling met de professional in gesprek te gaan. De nuttigheidsvraag bevordert autonomie. Dit is

zeker bij 'gestuurde' ouderen van belang. Bij een ondertoezichtstelling hebben ouders niet zelf bedacht dat er hulp nodig is maar wordt hen dit opgelegd. Een goede gewoonte bij gestuurde ouderen is hun autonomie te erkennen. Als ouderen nadrukkelijk uitleggen dat ze geen behoefte hebben aan jouw bemoeienis is het goed om serieus te onderzoeken wat hiervan de reden is, hun perspectief te erkennen en te vragen wat hun heeft doen besluiten toch te komen. Vervolgens kun je de nuttigheidsvraag stellen. Bijvoorbeeld: "Hoe kunnen we dit gesprek zo nuttig mogelijk voor u maken".

Andere voorbeelden van de nuttigheidsvraag zijn:

- Waaraan zou u na afloop van het gesprek merken dat het gesprek nuttig voor u is geweest?
- Was het nuttig om hier zo over te praten?
- Hoe was het nuttig voor jullie?
- Wat is er bruikbaar voor jullie?"

Voorbeeld:

Aanvang van het gesprek:

Professional: Dag Wim, fijn dat je er bent.

Wim: Ja ik zal wel moeten.

Professional: Je zult wel moeten?

Wim: Ja dat is toch logisch. Als jij gaat dreigen zit er niks ander op dan te verschijnen. Ik voel me als een crimineel behandeld.

Professional: Ik heb je inderdaad een Schriftelijke Aanwijzing (SA) gegeven om te verschijnen op het gesprek. Ik vind het belangrijk dat we met elkaar in gesprek gaan over de dreigementen die je hebt geuit en waar ik me zorgen over maak. Ik vind het belangrijk dat je kinderen op een veilige manier contact met je kunnen hebben. Ik ben dan ook blij dat je gekomen bent. Wat heeft je vanochtend doen besluiten om te komen?

Wim: Dat zeg ik toch net. Ik ben altijd eerlijk tegen je geweest en dat kan ik blijkbaar beter niet zijn want dan gebeurt er meteen van alles. Ik heb je gezegd dat ik er van droom dat wijf om te leggen omdat ze me alleen maar aan het treiteren is. Hoe zou jij het vinden als er een deurwaarder op je stoep staat om de alimentatie te komen innen terwijl je geen cent hebt en je je eigen bedrijf de afgrond in ziet gaan. Ik wil dat mens gewoon nooit meer zien. Ze blijft maar aan de gang. Ik ben altijd goed voor m'n kinderen geweest en heb alles gedaan om voor m'n gezin te zorgen. Die slet ging vreemd met een collega. Zij is er de oorzaak van dat m'n hele leven op z'n kop staat.

Professional: Ik begrijp dat wat je hebt meegemaakt je boos maakt. Je had een andere toekomst voor ogen en het is verdrietig hoe het is gelopen. Ik maak me zorgen over de uitspraken die je hebt gedaan en het is mijn taak om de veiligheid van je kinderen te waarborgen.

Eind van het gesprek:

Professional: Was dit wat jou betreft een nuttig gesprek?

Wim: Ja

Professional: Hoe was het nuttig voor je?

Wim: Ik zie nu wel in dat ik zelf aan de slag moet met mijn boosheid en dat ik haar niet kan veranderen.

Professional: Dat is mooi. We spreken elkaar over twee weken.

Wim: Goed

3.2. 'Wat gaat beter'-vraag.

De 'wat gaat beter'-vraag kan een eerste goede vraag zijn. In de periode tussen het afronden van het onderzoek van de Raad, het uitspreken van de ondertoezichtstelling door de kinderrechter en het eerste gesprek met de professional van de GI zit meestal een aantal weken. Hoewel de ondertoezichtstelling is uitgesproken omdat er in het vrijwillig kader onvoldoende verbetering in de situatie kwam is het uitspreken van de ondertoezichtstelling

voor veel ouders een bevestiging van dat er grote problemen zijn. Het is goed om ouders te bevragen of er de afgelopen weken al dingen een beetje beter zijn gegaan.

De wat gaat beter vraag is natuurlijk ook erg geschikt om in een vervolgesprek te stellen.

Voorbeeld uit dialoog 2;

Professional: Goedemiddag. Fijn dat u er bent.

Ik heb u uitgenodigd voor een gesprek omdat de kinderrechter heeft besloten uw dochter Mieke onder toezicht te stellen omdat er zorgen zijn over haar ontwikkeling. Ik zal de komende periode met u in gesprek te gaan om met u te praten over wat u kunt doen om de situatie van Mieke te verbeteren.

Professional: Tussen de start van het onderzoek van de Raad en nu zitten een aantal weken. Ik ben benieuwd of er de afgelopen weken al dingen zijn die een beetje beter zijn gegaan.

Vader: In ieder geval is het besef bij mij groter geworden dat er wat moet veranderen. Onze strijd gaat ten koste van Mieke en dat wil ik niet.

Moeder: Nee dat wil ik ook niet. Ik heb wel bedacht dat ik hoop dat de gesprekken met u ons verder gaan helpen in het belang van Mieke.

3.3. Normaliseren.

Normaliseren is het uitspreken dat de (emotionele) ervaring die net besproken is, op zichzelf- gezien de omstandigheden – begrijpelijk is en beschouwd kan worden als een 'normale' menselijk reactie; ieder ander zou een in vergelijkbare situatie net zo hebben gereageerd. (Prein 2011)

De professional stelt daarmee bijvoorbeeld de vader gerust en verandert de morele beoordeling van de (emotionele) ervaring van 'slecht, ongezond, abnormaal, ziek' in 'goed en normaal'. Hij nodigt daarmee impliciet de moeder uit om met begrip te reageren op vader.

Prein: (2011) geeft verder aan: "Conflicten gaan vaak gepaard met allerlei negatief gedrag, dat door deelnemers ook als destructief wordt ervaren en wordt toegeschreven aan negatieve bedoelingen en/of motieven van de ander. Je kan hier bijvoorbeeld op reageren met: 'Jullie beiden moeten wel veel om elkaar en om jezelf geven, jullie investeren zoveel energie in jullie onderlinge ruzies. Mensen die onverschillig staan ten opzichte van elkaar maken immers geen ruzie. Jullie ruzies zijn een teken dat er blijkbaar iets is dat moete waard is om voor te knokken, ook al leidt het ertoe dat jullie op bepaalde momenten tegenover elkaar lijken te staan en dingen doen of zeggen waar jezelf achteraf ook niet helemaal gelukkig mee bent.'

Schlund-Bodien (2014) schrijft: "Als mensen problemen hebben kunnen ze denken dat er iets mis is met hen. Ze hebben een probleem en daarnaast een probleem met het feit dat ze een probleem hebben. Ze gaan zichzelf bijvoorbeeld zien als ziek of defect. Of ze gaan de context waarin ze functioneren ervaren als ziek of defect. Door zo naar de situatie of naar jezelf te kijken wordt het probleem zwaarder en krijg je er een tweede probleem bij. Naast het lastige probleem is het feit dat je het probleem hebt ook nog eens een teken van zwakte of ziekte. Het bij-probleem kun je weghalen door te normaliseren."

Normaliseren is een belangrijke interventie die je kunt inzetten in gesprekken met ouders die conflicten met elkaar hebben. Schlundt-Bodien (2014) onderscheid twee manieren van normaliseren. Indirect normaliseren en normaliseren via directe constatering.

Indirect normaliseren doe je door interventies als:

- Ja, veel mensen in dezelfde omstandigheden zouden hetzelfde zeggen als jij nu zegt.
- Ja, daar zouden veel mensen inderdaad moeite mee hebben.
- Ja, dat is voor veel mensen lastig.
- Ja, dat is heel begrijpelijk.
- Ja, het is voor veel mensen lastig na een scheiding die met veel ruzies gepaard gaat, het belang van de kinderen goed voor ogen te houden.

Een directe normalisering maakt gebruik van de inhoud van wat de ouder net heeft gezegd en buigt het perspectief om van negatief naar positief. Normaliseren via directe constatering, die ook een reframend effect hebben (zie ook reframen) doe je door interventies als:

Ik kan me goed voorstellen dat je dit zegt en je je afvraagt hoe jullie straks weer beter de zorg voor Mieke kunnen delen. Of: Moeder: Na alles wat er is gebeurd vind ik het wel erg ingewikkeld om hem nog te vertrouwen. Professional: Ik kan me in jullie situatie voorstellen dat het vertrouwen in elkaar eerst weer moet groeien.

In de bovenstaande formulering maak je gebruik van een direct normaliserende constatering die je afrondt met een indirect compliment.

Normaliseren heeft 3 functies:

1. Het maakt het probleem van de ouder menselijk. Daardoor ontstaat opluchting en kunnen ouderen met minder zwaarte naar hun probleem kijken. Het probleem komt immers vaker voor.
2. Het haalt het probleem van de veroordeling van jezelf weg. Door te normaliseren dat de persoon niet zwak of slecht is, maar dat het normaal is dat hij zich ellendig voelt, kun je bereiken dat mensen hun aandacht gaan richten op het oplossen van hun probleem in plaats van op het veroordelen van zichzelf.
3. Het laat je ouder weten dat je hem niet veroordeelt maar hem respecteert, wat de samenwerking ten goede komt.

Voorbeeld:

Karin: Het probleem met hem is dat hij het altijd beter weet. Nooit zal hij eens luisteren naar mijn inbreng. Het moet werkelijk altijd gaat zoals meneer wenst.

Pieter: Wat een onzin. Het probleem met jou is dat je nooit luistert. Ik vraag zo vaak wat jij ervan vindt maar dan weet je nooit wat te zeggen. Nou ja het enige wat je kan zeggen is: het zal wel weer op jou manier moeten.

Professional: Het is begrijpelijk dat het na alles wat er tussen jullie is gebeurd lastig is om uit te gaan van elkaars goede intenties. Dat gebeurt bij veel mensen die na een ingewikkelde scheiding een modus moeten vinden om met elkaar als ouder van jullie kinderen verder te moeten. Dat kost tijd en inspanning en hoort er ook bij.

3.4. Positieve verwachtingen creëren

De Shazer (1988): "Misschien is het subtiel creëren van de verwachting dat er een positieve verandering op stapel staat wel de belangrijkste interventie die er bestaat". Zonder hoop vaart immers niemand wel.

Schlund Bodien: "Hoop is 'de optimistische verwachting voor een goede toekomst'. Zonder de overtuiging dat goede dingen en goede ervaringen ons ter beschikking zullen blijven staan, verliezen we hoop en worden we wanhopig. In de progressiegerichte aanpak worden normaliseren en het creëren van positieve verwachtingen vaak subtiel gecombineerd. (...) Het is belangrijk om de positieve verwachtingen op een terloopse subtiele manier naar

voren te brengen en niet op een overtuigende manier. De overtuigende manier van verwachtingen creëren nemen mensen niet serieus, ze worden er waarschijnlijk alleen nog maar onzekerder van (Kamins & Dweck, 1999)."

Formuleringen voor het creëren van positieve verwachtingen zijn bijvoorbeeld:

- Als het probleem zo meteen is opgelost, wat gaat er dan beter?
- Hoe zal het zo meteen zijn, als het beter gaat?
- Wat is het eerste waaraan je zo meteen zal merken dat de dingen de goede kant op gaan?
- Zo meteen, als je minder last hebt van het probleem, wat ga je dan als eerste doen?
- Als je binnenkort merkt dat de gewenste situatie dichterbij aan het komen is, wil je dan eens opletten wat er dan beter gaat?"

Voorbeeld normaliseren en positieve verwachting creëren:

Professional: Een echtscheiding is een pijnlijke gebeurtenis die op veel manieren diep ingrijpt in het leven van beide ex-partners. De ervaring leert dat het veel inspanning kan kosten om elkaar te vergeven en uiteindelijk als ouders van jullie kinderen verder te kunnen. Een proces dat tijd en energie kost en voor velen na een aantal maanden wel te realiseren is.

3.5. Continueringsvraag:

Middels de continueringsvraag wordt in kaart gebracht wat al goed gaat en behouden dient te worden. Door het stellen van de continueringsvraag wordt de ouder zich bewust van de zaken die het waard zijn om behouden te worden. Het laat zien dat het niet alleen maar kommer en kwel is. Immers eenmaal verwickeld in een heftige strijd is het lastig om nog te kunnen zien wat goed gaat. Tijdens de strijd wordt enkel munitie verzameld om duidelijk te maken wat de ander niet goed doet. Het kan dan ook best zo zijn dat ouders eerst onwennig zijn en moeite hebben om hierin mee te gaan, om antwoord te geven op je vraag. Belangrijk echter om niet te snel op te geven en ouders de tijd te geven om hierover na te laten denken door stiltes te laten vallen.

Voorbeeld:

"Ik begrijp dat het voor jullie en voor jullie kinderen erg belangrijk is om de situatie te verbeteren. Het zou jammer zijn als jullie dingen zouden veranderen die al goed gaan. Willen jullie afzonderlijk nagaan welke dingen je al goed vindt gaan en wat dus niet hoeft te veranderen? Willen jullie dit in steekwoorden op de post-it velletjes zetten?" (Zie ook de cirkeltechniek).

3.6. Mutualiseren

Mutualiseren betekent de gemeenschappelijkheid inzichtelijk maken. De professional herformuleert eenzijdige verwijten als een gezamenlijk probleem. Hij gebruikt bewust constructievere woorden dan die van de ouder. Het is daarbij van belang woorden te gebruiken die volledig aansluiten bij de ouder. Je buigt de woorden zo om dat de ouder daar 'ja' tegen kan zeggen. In plaats van het benadrukken van de verschillen ga je bij mutualiseren de gemeenschappelijkheid naar boven halen door deze te benoemen en er naar te vragen.

Phil Ziegler geeft een voorbeeld van een mediation case: "Stel, de ene ouder zegt: "Ik wil dat onze dochter helemaal bij mij woont want dat is het beste voor haar." En de andere ouder zegt: "Ik wil dat onze dochter voor de helft van de tijd bij mij woont en voor de andere helft bij jou omdat dat het beste voor haar is." Dan zou ik zeggen: "Het is me duidelijk dat jullie beiden een plan willen ontwikkelen dat het beste is voor jullie dochter. Jullie zijn het op dit moment nog niet eens over welk plan het beste zou zijn maar jullie delen het gemeenschappelijke doel om het beste plan voor haar te maken. Zijn jullie het daar mee eens?"

Voorbeeld:

Michel zegt: Ik vind het gewoon niet goed dat zij Annelies volgestopt met Ritalin terwijl is bewezen dat dit geen enkele oplossing bied voor haar ADHD. Dus geef ik het niet als ze bij mij is. Ik wil niet dat de emoties van mijn kind door die troep wordt afgevlakt. Ik begrijp echt niet dat zij maar blijft volhouden dat Annelies het nodig heeft. Misschien bij haar maar bij mij niet.

Silvia zegt: Alsof jij psychiater bent met je internetwijsheid. De psychiater heeft niet voor niets het middel voorgeschreven. Met hem is natuurlijk ook gesproken over de bijwerkingen. Ik merk dat Annelies veel baat heeft bij het middel al zou ik ook liever willen dat ze zonder kan. Ik begrijp niet dat je ondanks het advies van psychiater de medicatie blijft boycotten. Ik vind dat echt onverantwoord.

Professional: Begrijp ik goed dat voor jullie beiden de gezondheid van jullie dochter erg belangrijk is?

3.7. Reframen

Met het positief herformuleren van wat door een ouder wordt gezegd probeert de professional de betekenis er van zo om te vormen en te nuanceren dat die constructiever wordt en de ouderen anders, positiever, tegen het probleem en tegen elkaar aankijken dan daarvoor. Bij conflicten gebeurt het vaak dat 1 van de ouderen een sarcastische of cynische opmerking maakt, kritiek levert of een beschuldiging of eis uit. Je kunt dan een defensieve reactie van de ander verwachten, een tegenbeschuldiging of ander improductief gedrag, zoals zich geheel terugtrekken uit de interactie. Een professional zal in zo'n geval dus proberen de negatieve, niet productieve elementen van de oorspronkelijk boodschap in een ander verband (frame) te plaatsen, te minimaliseren, elimineren of om te buigen naar een positiever en/of constructievere betekenis.

Als je ouder stagnerende taal gebruikt, kun je door te reframen (Kim Berg, 1994) op een subtiele manier een constructievere invalshoek suggereren. Sommige uitingen zijn dermate stagnerend dat een herformulering wenselijk is om mogelijkheden te kunnen gaan zien. Als de ouder bijvoorbeeld zegt: "het komt nooit meer goed met me...", dan is een subtiele herformulering: "ik kan me goed voorstellen dat je dat nu zegt en dat je je afvraagt hoe het weer beter met je kan gaan." Deze formulering ligt dicht genoeg bij de oorspronkelijke uiting om er mee in te kunnen stemmen terwijl hij ook duidelijk de blik richt op de mogelijkheden.

Andere uitingen zijn negatief geformuleerd, terwijl het wel duidelijk is welke positieve uiting de gesprekspartner bedoelt. Bijvoorbeeld: "Ik word er gewoon gek van dat zij zich nooit aan de afspraken houdt." Deze kan omgebogen worden naar: "Je zou heel graag willen dat de afspraken die jullie maken worden nagekomen." Een dergelijke herformulering buigt een negatieve formulering om in een positieve. Bij deze vorm van herformuleren gebruik je in je erkenning net even constructievere woorden dan je gesprekspartner deed.

De functie van reframen is subtiel een constructievere betekenis suggereren, zodat je gesprekspartner iets ontvankelijker wordt om zijn probleem in een constructievere context te bezien. Zo hoop je een positieve verwachting te creëren n.l. dat het probleem oplosbaar is en dat hij langzamerhand open staat om de gewenste progressie te gaan onderzoeken.

Voorbeeld:

Moeder: Bij alles wat ik zeg heb je een weerwoord. Alles moet altijd maar op jouw manier en nooit kun je eens luisteren naar ik te vertellen heb.

Professional: Bergrijp ik het goed dat je zegt dat je wens is dat jouw ideeën door Michel serieus genomen worden?

Moeder: Ja dat zou ik graag willen. Ik denk dat de vrije school voor Naima een goede plek is waar ze haar creativiteit kwijt kan en waar ze wat minder wordt aangesproken op haar leerprestaties.

Vader: Ik vind ook dat Naima haar creativiteit op school kwijt moet kunnen. Maar ik vind het ook belangrijk dat ze gestimuleerd wordt om te leren. Ik hoor wat dat betreft slechte verhalen over de vrije school. Het lijkt daar allemaal een beetje geitenwollensokken mentaliteit.

Professional: Jullie vinden het beiden erg belangrijk dat Naima haar creativiteit kwijt moet kunnen op school. Begrijp ik goed Michel dat het voor jou van belang is dat je graag meer wil weten over de werkwijze van de vrije school?

Vader: Ja, want op internet zijn de verhalen lang niet allemaal positief en ik wil het beste onderwijs voor onze dochter.

Moeder: Is het dan een idee om een gesprek aan te vragen op de vrije school?

3.8. De plus achter de min.

Coert Visser introduceerde een aantal jaren geleden de term de plus achter de min zoeken. Een erg bruikbare techniek in conflictsituaties die voortkomen uit complexe scheidingen.

Het idee achter deze techniek is dat er altijd achter een negatieve uiting iets positiefs zit. Dat positieve is bijvoorbeeld een principe of een belang. Als professional ga je op zoek naar de plus achter de min. In conflictsituatie is het erg nuttig ouders de plus achter hun min te laten verwoorden. Ouders vinden het prettig om te kunnen vertellen wat hun belang of doel is. Daarnaast is het voor de andere ouder veel plezieriger om te horen wat er aan positieve bedoelingen zit achter het door hen ervaren negatieve gedrag. Het is gemakkelijker om te reageren op een positieve formulering dan op een negatieve.

Bij het zoeken naar de plus achter de min is het belangrijk om goed door te vragen. Je krijgt daardoor duidelijk wat iemand belangrijk vindt en waarom het zo belangrijk is. Je houdt het wat, het waartoe en het hoe goed in de gaten. De ervaring leert dat het doorvragen helpt om mensen te kalmeren. Je doet namelijk een beroep op hun ratio.

De wat-vraag stel je om door te vragen naar wat ouders in de plaats willen voor waar ze nu niet tevreden mee zijn. De waartoe-vraag stel je om na te gaan wat het voordeel van de gewenste situatie is. Wat zou er beter gaan als deze situatie gerealiseerd is. De hoe-vraag dient om na te gaan hoe de ouder zou willen dat anderen zich zouden gedragen.

Door op deze manier door te vragen krijg je een helder beeld van wat iemand zou willen en waarom dat belangrijk is. Het effect op de andere ouder is dat doordat hij meeluistert hij beter begint te begrijpen dat er een ander belang achter de negativiteit zit. Hierdoor ontstaat meestal meer begrip wat de kans op samenwerken vergroot.

Een belangrijke eigenschap van mensen is dat ze zoeken naar reciprociteit (wederkerigheid). Het principe van reciprociteit zoeken, dat een sterke invloed heeft op hoe we ons gedragen in sociale situaties, betekent dat wanneer iemand anders ons een gunst bewijst, wij deze persoon een gunst terug willen bewijzen. Negatieve reciprociteit betekent dat wanneer we het gevoel hebben dat iemand ons slecht behandelt, we hem of haar ook slecht terug willen behandelen. We hebben dus de neiging om terug te geven wat we denken te krijgen.

In conflictsituaties staat het principe van negatieve reciprociteit een oplossing vaak in de weg. Als iemand iets negatief over ons zegt hebben we de neiging daar negatief op terug te reageren. Het is in ieder geval niet gemakkelijk deze neiging te onderdrukken. Het negatief op elkaar reageren in conflictsituaties kan tot behoorlijke escalaties leiden.

Het is helpend om als professional in gesprekken met ouders, waarin één van de ouders zich negatief uit, deze uiting in positieve termen om te buigen. De ander ouder stel je daarmee in staat om op de positieve termen te reageren wat het gemakkelijker maakt voor beiden om te kalmeren en verder te werken aan het oplossen van de problemen.

Voorbeeld:

Moeder: Ik heb er de balen van dat je altijd partij voor hem kiest. Dit gebeurt nu voor de zoveelste keer en dat moet stoppen.

Professional: Je hebt vast een goede reden om dit te zeggen, kun je daar iets meer over vertellen?

Moeder: Ik moet me aan allerlei regels houden en als hij de afspraken aan z'n laars lapt komt er geen sanctie.

Professional: Je vindt het belangrijk dat jullie beiden aangesproken worden als de afspraken niet worden nagekomen?

Moeder: Ja dat zou ik willen.

3.9. Schaalvraag

De schaalvraag is helpend om ouders te laten verwoorden wat hun positie is ten opzichte van de gewenste situatie. Het uitgangspunt is dat de 10 de situatie is die ouders wensen te bereiken en de 0 stelt de situatie voor waarin nog niets bereikt is van de gewenste situatie. Als de situatie is bepaald stelt de professional vragen om na te gaan hoe het genoemde cijfer al is bereikt en wat daarbij heeft geholpen. Vervolgens vraag je of er momenten waren dat ouders al eens hoger op de schaal hebben gestaan en hoe ze dat toen gelukt is. Je kan doorvragen naar hoe een positie hoger op de schaal er uit zou zien. Deze vragen resulteren meestal in de vraag welke stapjes vooruit ouders willen zetten.

Het definiëren van de 10 is een belangrijk aandachtspunt. Het kan ontmoedigend werken als de 10 wordt gedefinieerd als de ideale situatie. Het werkt vaak beter om de 10 te definiëren als de situatie die 'goed genoeg' of acceptabel is.

Voorbeeld:

Professional: Als jullie cijfer zouden geven voor het verloop van de omgangsregeling op dit moment waarbij een 0 is het verloopt zo slecht, het kan niet erger en een 10 als het naar wens verloopt, welke cijfer geven jullie dan?

Mieke: Een 7.

Karel: Ik ook een zeven.

Professional: Wat maakt dat het nu al een 7 is?

Mieke: Nou ik vind dat de overdracht redelijk verloopt in ieder geval hebben we aan de deur geen ruzies meer.

Karel: Dat ben ik met Mieke eens. De overdrachten verlopen inderdaad beter.

Professional: vertel eens over een moment waarop je hoger scoorde.

Karel: Nou dat was ongeveer een maand terug. Toen ik aan de deur kwam zei Mieke gewoon gedag en daar was ik erg blij mee. Ik dacht toen het gaat de goede kant op.

Mieke: Voor mij hetzelfde. Ik vond dat Karel die keer gewoon rustig aan de deur stond en veel minder opgefokt dat de keren daarvoor.

Professional: Welk cijfer zou je nu als eerste willen bereiken?

Karel: een 8

Mieke: ik ook een 8

Professional: Wat is er nu nodig om een 8 te bereiken?

Mieke: Ik zou een 8 zeggen als mijn inspanning om flexibel te zijn meer gezien zouden worden door Karel.

Karel: Het zou voor mij een 8 zijn als ik minder het gevoel zou hebben dat ik me moet verantwoorden tegenover Mieke.

Professional: Mieke waaraan zou je merken dat je inspanning meer gezien zou worden?

Mieke: Ik zou dat bijvoorbeeld merken als Karel gewoon een keer zou bellen of hij met Maaïke naar judo kon in plaats van te appen.

Karel: nou dat wil ik best doen.

Professional: Karel, wat kan zorgen dat je minder het gevoel hebt je te moeten verantwoorden.

Karel: Het opbouwen van vertrouwen is best lastig. Ik heb zo lang moeten wachten tot er weer contact met Maaïke was en dat heeft veel pijn gedaan. Soms voelt het alsof ik in alles afhankelijk ben van Mieke. Ik ben dan ook erg blij dat ze zegt dat ik gewoon kan bellen over de judo.

3.10. Wondervraag

De wondervraag is bij uitstek helpend om de gewenste situatie in kaart te brengen. De vraag is bedoeld om na te gaan hoe ouders hun ouderschap vorm zouden willen geven als de problemen voorbij zijn. De wondervraag helpt om buiten de kaders te denken waardoor het verfrissend kan werken.

De professional introduceert de vraag door te vragen of het goed is dat hij een wellicht een beetje rare vraag stelt. Daarna neemt hij de ouders mee in een kort verhaaltje: "Stel er gebeurt vannacht terwijl jullie slapen een wonder. Jullie merken niet dat dit wonder gebeurt maar als jullie wakker worden zijn al jullie problemen opgelost en kunnen jullie, ondanks dat jullie geen partnerrelatie meer hebben, samen de opvoeding en verzorging van jullie dochter vormgeven."

Na een korte stilte stel je verschillende vragen om te verkennen wat er dan veranderd is, op welke manier zij zich dan gedragen en voelen en welk gedrag zij nu al toe kunnen passen en bespreek je welke belemmeringen er nu zijn en die overwonnen moeten worden om zich te gedragen alsof het wonder gebeurd is.

Voorbeeld:

Professional: Hoe ziet jullie wereld er dan uit? Wat doen jullie anders?

Vader: Dan zouden we accepteren dat we beiden andere regels hebben en dat dat niet schadelijk is voor Jordy. De regels zijn niet zo extreem anders dat hij er onder leidt. Ik zit er gewoon minder bovenop dan zijn moeder. Ik kan dan ook zien dat de regels van moeder oké zijn en we hebben er geen ruzie meer over.

Moeder: Ik wordt dan niet meer afgerekend op het feit dat de kinderen niet in merkkleding lopen. Hij accepteert dat ik alimentatie ontvang en dat ik dat naar eigen inzicht besteed. De kinderen komen niets te kort en ik vind het belangrijker dat ze leuke dingen kunnen doen dan in merkkleding rondlopen.

Professional: Zitten daar dingen tussen die je nu, in het echt al uit zou kunnen proberen? Dat je doet alsof het wonder is gebeurd?

Vader: Het gaat uiteindelijk om elkaars verschillen te accepteren. Dat is best ingewikkeld. Ik ga proberen me minder aan te trekken van het feit dat de kinderen er niet altijd op en top uit zien.

Moeder: Dat zou erg fijn zijn. Ik weet ook wel dat je gemakkelijke bent dan ik. Dat irriteert me soms en ik wil me best inspannen me daar minder druk om te maken. Jordy heeft het ook fijn bij jou.

Professional: Wat houd je tegen om dit te doen?

Vader: nou eigenlijk niet zoveel al is het wel ingewikkeld.

Moeder: Dat geldt voor mij ook

3.11. Progressiedagboek

Het bijhouden van een progressiedagboek kan ouders helpen om de aandacht te richten op de dingen die goed gaan. Het is helpend om gemotiveerd te blijven werken aan het onderwerp wat je gekozen hebt. Het is goed mogelijk om ouders te vragen om op basis van de vastgestelde doelen bij te houden wat ze tussen twee gesprekken door bereikt hebben. Houdt de opdracht klein en uitvoerbaar. Adviseer ouders dagelijks na te gaan welke twee of drie voorbeelden van progressie ze bereikt hebben tijdens die dag.

Overigens kan het ook als professional behulpzaam zijn om met een progressiedagboek te werken.

3.12. Cirkeltechniek

De cirkeltechniek kan ook bij gesprekken met ouders die conflicten hebben goed gebruikt worden. Het is een manier om de al bereikte progressie zichtbaar te maken en te definiëren wat nog bereikt moet worden. Het inzicht in wat al goed gaat verhoogt het gevoel dat wat nog bereikt moet worden ook gerealiseerd kan worden. Ouders zijn meestal geneigd zich vooral te richten op de problemen die ze ervaren en veel minder aandacht te hebben voor wat al goed gaat en wat al is bereikt. De techniek is eenvoudig en moedigt mensen aan de aandacht te richten op wat er al bereikt is en welke progressie er nog geboekt moet worden. Inzicht in wat al bereikt is geeft hoop en vertrouwen.

Hoe werkt de cirkeltechniek?

De professional tekent 2 cirkels op een flap-overvel, een binnencirkel en een buitencirkel.

De cirkels worden gebruikt middels de volgende 4 stappen:

1. Bepaal het onderwerp waar de cirkels voor gebruikt worden en omschrijf waarom het van belang is om progressie op dit onderwerp te boeken.
2. Ga na welke progressie is bereikt. Alles wat al bereikt is wordt door ouders op post-it velletjes geschreven. Deze worden in de binnen cirkel geplakt. Neem de tijd om alle stapjes, groot en klein, te inventariseren.
3. Welke progressie is nog nodig? Op de post-it briefjes schrijven ouders wat er nog nodig en gewenst is om te bereiken. Waak ervoor dat de gewenste progressie in positieve termen wordt beschreven.
4. Wat is de volgende stap vooruit? Ouders bepalen welk briefje ze als eerste uit de buitencirkel in de binnencirkel willen plaatsen. Ze bedenken vervolgens hoe en wanneer ze deze stap willen zetten.

Als er meerdere onderwerpen aan de orde zijn in een gesprek is het mogelijk met meerdere cirkels te werken. Ook kan een cirkel opgedeeld worden in verschillende stukken.

Je kan ervoor kiezen ouders zelfstandig de cirkels in te laten vullen en ze vervolgens met elkaar te bespreken. Natuurlijk kun je er ook voor kiezen ze gezamenlijk in te vullen. Dit is zeker aan te raden als het onderwerp hun kind betreft wat natuurlijk in de gesprekken met ouders vaak het geval is.

3.14. Samenvatting

De progressiegerichte aanpak biedt de professional een heel scala aan interventies en technieken die gebruikt kunnen worden tijdens de gesprekken met ouders. Het is belangrijk om te weten wanneer je welke techniek in zet zodat het gesprek op een logische manier verloopt en het een samenhangend geheel wordt i.p.v. het inzetten van losse techniekjes. In het begin kan het inzetten van de interventies wat gekunsteld aanvoelen. Je zult merken dat het door er mee te oefenen steeds natuurlijker wordt en je een eigen taal gaat ontwikkelen.

4. Structuur van het gesprek

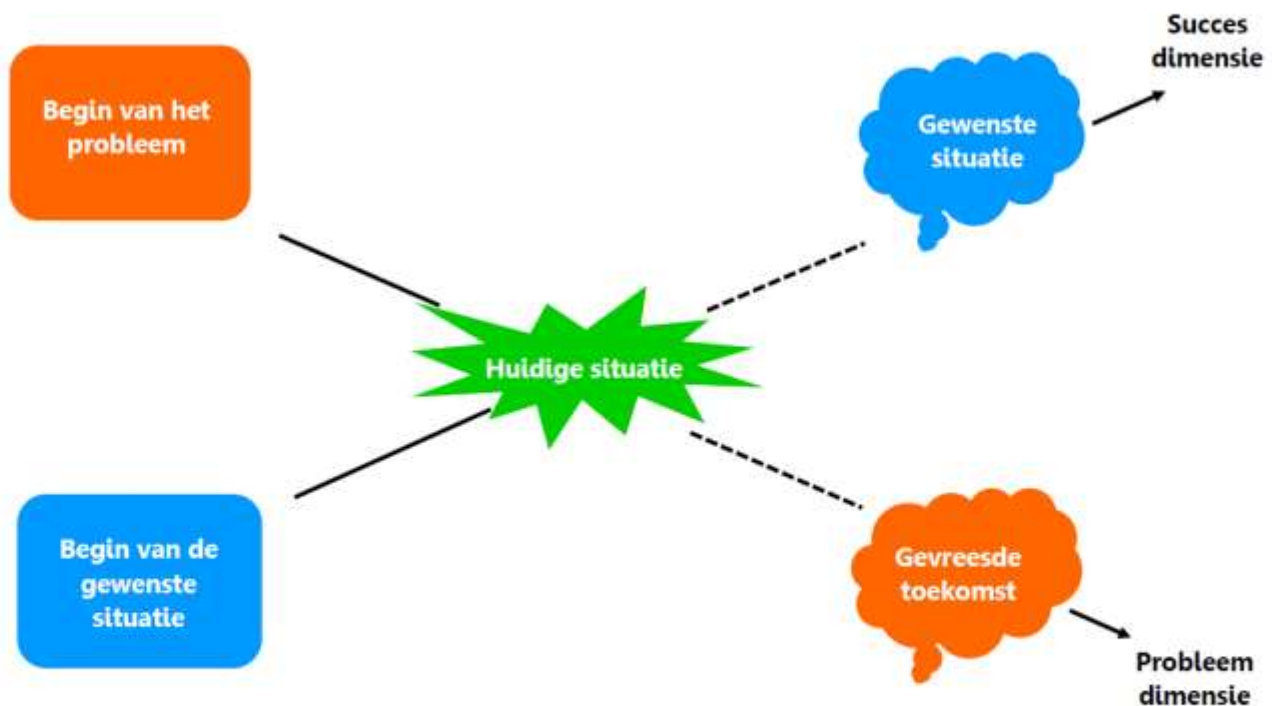
Een duidelijke opbouw of de structuur van een gesprek geeft houvast tijdens complexe gesprekken. Wanneer je van te voren bedacht hebt hoe, in grote lijnen, het gesprek gaat verlopen kun je je meer op de inhoud van het gesprek richten, oprecht luisteren en anticiperen op wat je gesprekspartners inbrengen.

We beschrijven hieronder twee bruikbare modellen; het kantelmodel van Visser(2012) en de vijfstappendans van L. Cauffman (2017).

4.1. Het kantelmodel

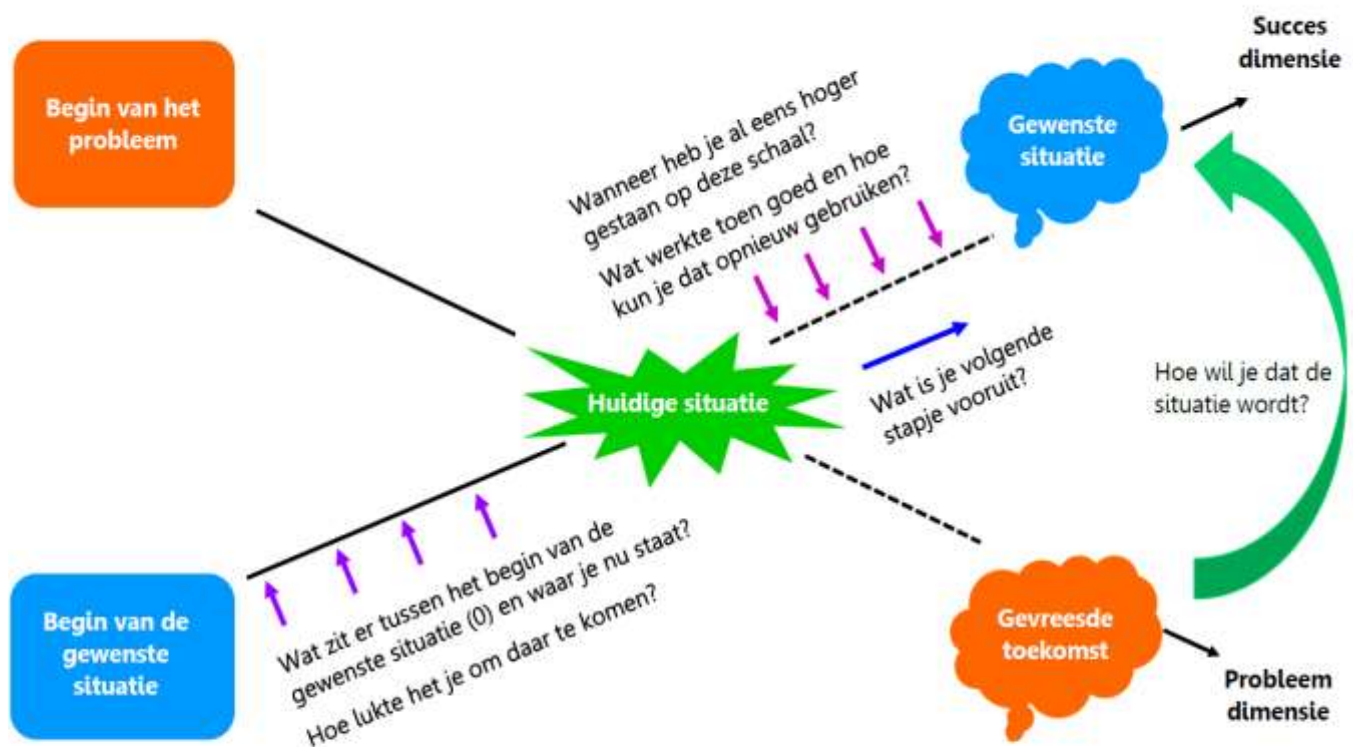
Het kantelmodel van Schlundt Bodien en Visser (200*), laat op vereenvoudigde manier zien hoe progressiegerichte interventies helpen om de aandacht te verschuiven van probleem denken naar oplossingsgericht denken. Het model is gebaseerd op het Albert model van Mark Mc Kergan.

Het kantelmodel(afbeelding 1) gaat uit van twee dimensie die elkaar kruisen, de probleemdimensie (rode lijn) en de succesdimensie (blauwe lijn). Door vragen te stellen (zie afbeelding 2) kantel je het probleem denken in denken in termen van oplossingen.

Met de ouder(s) bespreek je de huidige situatie én geef je aandacht aan het conflictverhaal door te vragen wanneer het probleem is begonnen, wanneer de eerste barstjes in de relatie kwamen, wat er nog meer is gebeurd, etc. Je maakt als het ware een tijdslijn. Waar de ouder in het hier en nu last van heeft. Je vraagt wanneer het probleem of het conflict is begonnen, wat er toen gebeurde en sinds wanneer de eerste barstjes zijn ontstaan in de relatie. Hierbij wordt ook de gevreesde toekomst besproken. Op deze manier vraag je de probleemdimensie uit. Het is belangrijk dat de ouder erkenning voelt voor zijn problemen en zich serieus genomen voelt.

Wanneer de ouder voldoende heeft verteld over deze probleemdimensie vraag je de ouder hoe hij wil dat het wordt, hoe de gewenste situatie er uit ziet. Hiermee kantel je het gesprek van probleem denken naar progressiegericht denken. Samen onderzoek je deze succesdimensie; de lijn van het begin van de gewenste toekomst naar de huidige situatie en uiteindelijk de gewenste situatie. Gedetailleerd vraag je uit wat er al is vanaf het begin van de succesdimensie tot de huidige situatie. Hoe is het gelukt om dit te bereiken? Wat nog meer? Wie of wat was helpend? Om zicht te krijgen op manieren om verder te komen vraag je naar uitzonderingen. Heb je al eens hoger gestaan? Wat was er toen anders? Hoe is dat toen gelukt? Wat was helpend? Hierna bespreek je wat een eerste, kleine, stapje vooruit is om dichterbij de gewenste situatie te komen.

Je zult merken dat wanneer een gesprek gedomineerd wordt door het probleem denken, het gesprek al snel zwaarmoedig dreigt te worden. Om toekomst perspectief te zien en gemotiveerd te raken om vervolg stappen te zetten is het belangrijk om de gewenste toekomst aantrekkelijk en bereikbaar te maken.

4.2. De vijf stappendans

De vijf stappendans van Cauffman beschrijft vijf oplossingsgerichte interventies die de ouder en de professional naar het doel leiden. In de context van de jeugdbescherming is het einddoel vastgesteld in de beschikking van de Rechtbank en ligt de focus op het welzijn van het kind/de kinderen en het opheffen van de ontwikkelingsbedreigingen. De professional leidt het veranderingsproces vanuit de positie van 'leading from one step behind' (Insoo-Kim Berg – de Shazer).

De vijf stappendans, Cauffman.

4.2.1. Contact leggen

De professional investeert veel en vaak in de werkrelatie met de ouder. Doordat er sprake is van een niet-vrijblijvend contact zal aandacht uit moeten gaan naar de motivatie van de ouder. De professional kan er niet van uit gaan dat de ouder door aanwezig te zijn op het moment van de afspraak ook toe is aan verandering. Met de flowchart; bezoekerstypisch gedrag -klaagtypisch gedrag – klanttypisch gedrag (zie hoofdstuk 5) in het achterhoofd is de professional zich er van bewust hoe de ouder zich verhoudt tot het onderwerp dat op de agenda staat.

Voordat de agenda punten aanbod kunnen komen zal er contact gelegd moeten worden. De gesprekken met de professional roepen veel emoties op bij de ouderen. Het kan o.a. veel spanning oproepen. Het brein maakt het stresshormoon cortisol aan, dit geeft lichamelijke reacties en maakt het lichaam klaar om te vechten of te vluchten. Dit belemmert de communicatie. Een ieder is meer gefocust op de eigen spanning en de, niet helpende gedachten zoals; het wordt toch niets, dit gesprek helpt vast ook niet, ik heb al zo veel geprobeerd, wat denkt de professional wel niet, etc.

De cortex, het deel van het brein dat nodig is voor de cognities/het denken is hierdoor uitgeschakeld. De amigdala blokkeert het vermogen om te luisteren en te denken, het brein staat op automatisch handelen en reflecteren op het eigen handelen lukt niet meer. Tijdens de start is het hierdoor van belang om het stressniveau of cortisolniveau zo spoedig mogelijk te verlagen zodat het op een aanvaardbaar niveau zit en communicatie mogelijk is. Daarbij kan het helpend zijn om de spanning bij jezelf te benoemen (dit zorgt ervoor dat je een overeenkomst hebt) en (h)erken de spanning van de beide ouders, geef een reflectie van de spanning die je bij ouders opmerkt en benoem dat dit gebruikelijk is bij gesprekken die nieuw zijn of gaan over het meest kostbare, hun kinderen, hierdoor normaliseer je de spanning.

4.2.2. Context verhelderen

Door de context te exploreren en meer te willen weten over de ouder binnen diverse situaties laat de professional zien dat hij oprecht geïnteresseerd is in de persoon achter het probleem. Door ook te spreken over situaties waarin het probleem zich niet manifesteert of minder op de voorgrond is wordt belangrijke informatie over mogelijke oplossingsrichtingen of hulpbronnen in kaart gebracht.

Het onderzoeken van de context gaat niet over het inzoomen op de problemen maar vooral om in te zoomen op mogelijke oplossingen voor het probleem. Gedrag dat namelijk in de ene situatie, in interactie met bepaalde personen, of op bepaalde tijdstippen, een probleem is hoeft dat binnen een andere context niet te zijn. Op het werk van vader of moeder kan het helpend zijn om werknemers instructies te geven echter in de context van contact als ex-partners kan dit veel strijd opleveren. Je onderzoekt of er contexten zijn waarin dit gedrag geen probleem is en wat er dan anders is.

Perspectiefwisselvragen helpen de ouder(s) en de professional om de situatie altijd vanuit meerdere perspectieven te onderzoeken. Door ouders vanuit het perspectief van anderen te laten kijken, bijvoorbeeld vanuit de positie van hun kind of vanuit de positie van de kinderrechter help je hen uit bepaalde, vaak vaste denkpatronen of stokpaardjes.

Een andere helpende vraag bij het exploreren van de context is de 'stel dat...' vraag. Je neemt de ouder mee naar een fictieve situatie.

Stel dat we twee maanden verder zijn en je dochter is geslaagd voor haar examen, wat zou dan haar wens zijn ten aanzien van haar examenfeest? Of Stel dat de vader van Mieke inderdaad stopt met mailen en appen, hoe zou dat dan jouw situatie veranderen?

4.2.3. Doelen formuleren

Onderzoek wat voor beide ouders gewenst is in de communicatie tijdens dit eerste gesprek, wat is voor hen een aanvaardbare vorm van overleg. Benoem hierin ook je eigen behoeften. Als voorbeeld zou jij kunnen starten met noemen dat jij het wenselijk zou vinden als je tijdens dit gesprek naar beide ouders kunt luisteren en dat het voor jou een geslaagd gesprek zou zijn als je ook hebt kunnen uitleggen wat jouw werkwijze is en dat je graag van ouders wilt horen of dit ook voor hen wenselijk is of welke wensen zij hierin hebben.

Hierbij geef je weinig ruimte voor verwijten m.b.t. hoe het tot nu toe altijd (op een slechte wijze) is gegaan of voor het benoemen van wat zij willen dat de ander doet.

Volg ouders in alle ideeën die zij hebben en benoemen. Vraag na hoe dat zou helpen. Wat er dan anders is en wat de voordelen hiervan zijn. Daarna kun je samen kijken of er al eens een situatie is geweest, een klein momentje wellicht, waarin dit al lukte. Hoe is dat toen gelukt? Zou iets daarvan nu ook bruikbaar zijn?

Vragen:

- *Als dit gesprek dat we nu, met elkaar, gaan voeren afgelopen is en je er voor jezelf op terug zou blikken wat zou je dan bereikt willen hebben in dit eerste gesprek?*
- *Als dit een succesvol gesprek zou zijn geweest, waar zou je dat dan als eerste bij jezelf aan merken? Wat zou jij dan anders doen? Wat nog meer ...*

Vraag door tot kleine bereikbare, haalbare punten zodat ouders (en jijzelf) een eerste succes ervaring op kunnen doen. Met andere woorden houdt de doelen voor het eerste gesprek klein! En houdt in gedachten dat achter iedere klacht een wens ligt en probeer deze te horen; de plus achter de min (hfdst3.8).

Laat beide ouders focussen op zichzelf. Wat zou hij zelf anders doen als het succes behaald is. Geef ouders geen ruimte om te vertellen wat zij willen dat de ander gaat doen. Benoem dat je nieuwsgierig bent hoe een succesvol

gesprek zou zijn voor ouders. Later komt pas aanbod hoe dat ook van invloed zal zijn op (het welzijn van) de kinderen.

Het proces van het formuleren van doelen zal zich nog vaak herhalen, gaandeweg het proces zullen steeds weer nieuwe doelen geformuleerd worden of oude doelen bijgesteld of aangescherpt worden. Wees er wel bewust van dat het formuleren van doelen niet eenvoudig is maar eenmaal concreet geformuleerd en binnen het bereik van beide ouders zeer motiverend om aan de slag te gaan.

4.2.4. Recources en uitzonderingen ontdekken

Het is de taak van de professional om gedurende het gesprek steeds weer alert te zijn op krachtbronnen. Iedere ouder is in het bezit van meerdere interne en externe kracht- of hulpbronnen. Helaas door de hectiek van alle dag of door allerlei andere oorzaken lukt het de ouder niet (meer) om deze krachtbronnen zelf op te sporen of aan te spreken.

Door deze weer bloot te leggen geeft de professional hoop voor de toekomst. De ouder wordt zich er weer van bewust dat hij/zij wel de capaciteiten of de mogelijkheden heeft om de problemen het hoofd te bieden, immers in een andere situatie is het eerder al eens gelukt. Zo wordt de kans op herhaling vergroot.

De professional zal vragen naar uitzonderingen;

- *Kunt u mij vertellen van een keer dat u een meningsverschil naar tevredenheid heeft weten op te lossen? Wat was er toen anders? Wat deed u anders? Hoe wist u toen dat u dat zo moest doen? Hoe tevreden was u toen op een schaal van 0 tot 10.*
- *Als u terug kijkt op de overleg momenten die u heeft gehad, welk overleg was het meest helpend voor u? Hoe heeft dat overleg u toen geholpen? Wat was er anders of speciaal aan dat overleg? Hoe zou u dat nu weer kunnen gebruiken?*
- *Kunt u mij vertellen over een moment waarop het u is gelukt om u kind uit te nodigen om te vertellen over een contact moment met mama/papa? Hoe is u dat toen gelukt? Waaraan merkte u toen bij uw kind dat het prettig was om er over te praten? Terugkijken op dat gesprek over welk stukje of welke vraag die u gesteld heeft bent u het meest tevreden?*

De professional betreft ook andere perspectieven en netwerkpersonen in het gesprek om zicht te krijgen op mogelijke oplossingen of denkrichtingen.

- *Als u denkt aan iemand waarvoor u bewondering heeft, en dan denkt aan hoe hij/zij een dergelijke situatie oplost, wat is dan het eerste wat in u opkomt? Wat bewondert u daar het meest aan? Wat zou daarvan ook voor u bruikbaar zijn?*

Tijdens het gesprek is de professional steeds weer wisselend nieuwsgierig naar zowel het standpunt van vader als moeder. Probeer te weten te komen hoe hun gedachtegang is. Denk niet te snel dat je wel weet hoe het zit. Onderzoek hoe zij denken dat hun handelen in het belang van hun kind is.

- *Hoe denkt u dat het blijven vechten/procederen goed is voor uw kind? Wat zal u kind daarvan leren? Welke boodschap wilt u uw kind meegeven?*

Middels doorvragen naar de kleinste details, te vragen naar de bron van bepaalde oplossingen en hoe zij tot deze oplossingen zijn gekomen onderzoek je samen of de gekozen route of tactiek inderdaad het meest helpend is of dat er wellicht zaken zijn die de ouder over het hoofd heeft gezien. Wellicht zal de ouder de gekozen oplossing

iets bij moeten stellen of zal de professional zijn ideeën bij moeten stellen doordat er begrip ontstaat voor de keuzes van de ouder.

4.2.5. Waarderen en de kunst van complimenten geven

Voor ieder mens is het belangrijk om zich gewaardeerd te voelen. Een schouderklopje motiveert meer dan een afstraffing in de vorm van een reprimande of genegeerd worden. Oprechtheid is hierin echter cruciaal. Wanneer een compliment niet gemeend is of wanneer een ouder een compliment krijgt op gedrag dat niet meer dan normaal is kan het compliment beter achterwege gelaten worden. Milton H. Erickson was hier buitengewoon duidelijk over: 'One should not compliment patients for acting normal'.

Tijdens een gesprek kan de professional diverse complimenten geven. Belangrijk is hierbij wel de timing en het soort compliment dat gegeven wordt. Complimenten of het uitspreken van waardering worden gebruikt om het ijs te breken; fijn dat u vandaag gekomen bent, maar vooral ook om gewenst gedrag te bekrachtigen; ik vind het fijn om te horen dat u beiden bij de bekerwedstrijd van uw zoon bent wezen kijken en dat er geen woordenwisselingen zijn geweest. Om de ouder bewust te maken van eigen gedrag kan een compliment gevolgd worden door de vraag; hoe is u dat gelukt? Of hoe wist u dat dit zou werken?

4.3 Samenvatting

Een duidelijk opbouw van een van een gesprek geeft houvast. Een gedegen voorbereiding helpt om je te kunnen richten op de inhoud van het gesprek en op de aansluiting bij ouders. Het kantelmodel is een manier om de aandacht te verschuiven van probleem denken naar oplossingsgericht denken. De vijf stappendans van Cauffman is behulpzaam om via de beschreven oplossingsgerichte interventies vanuit een 'leading from behind' positie je doel te realiseren.

5. Interventies afstemmen op de fase waarin de ouder zich begeeft

Werken met drang en dwang maakt dat de professional extra aandacht moet besteden aan de motivatie van de ouders. Om verandering te bewerkstelligen is verlangen naar een andere situatie nodig, alle partijen moeten belang hebben bij verandering en is het nodig dat de ouder zicht krijgt op zijn eigen invloed op die verandering. Wanneer voldoende aandacht wordt besteed aan het definiëren van het einddoel van de maatregel en deze in taal van de ouder wordt beschreven kan overgegaan worden tot het formuleren van de benodigde acties.

De professional zal regelmatig geconfronteerd worden met verschillende perspectieven en zal te maken hebben met situaties waarin de ouder niet gemotiveerd is voor de verandering die anderen voor ogen hebben. Vader vindt dat de problemen van de kinderen worden veroorzaakt doordat moeder negatief over hem praat tegen de kinderen en moeder vindt dat vader het aan zichzelf te wijten heeft. In deze fase is het niet zinvol om al overgaan tot het maken van afspraken over wat beide ouders anders gaan doen. En toch is het belangrijk om te komen tot het maken van afspraken waar beide ouders achter staan.

Zowel Cauffman als Schlundt-Bodien en Visser beschrijven in hun boeken drie soorten interacties die je hebt met ouderen; bezoekerstypisch, klaagtypisch en klanttypisch. Pas wanneer er sprake is van klanttypisch gedrag is er een samenwerkingsrelatie die het mogelijk maakt om concrete afspraken te maken.

De professional moet dus steeds alert zijn of alle partijen 'aan boord zijn' en daadwerkelijk ervaren dat zij invloed hebben op de situatie en zij de wens hebben tot verandering.

Bezoekerstypisch gedrag

- De ouder ervaart geen probleem
- De ouder heeft geen hulpvraag

Klaagtypisch gedrag

- De ouder ervaart een probleem, er is een hulpvraag
- De ouder voelt zich niet verantwoordelijk voor de oplossing

Klanttypisch gedrag

- De ouder ervaart een probleem, er is een hulpvraag
- De ouder voelt zich (mede)verantwoordelijk voor de oplossing

5.1. Gedrag typeren middels de Flowchart

De flowchart omschrijft drie soorten interacties; bezoekerstypisch gedrag of vrijblijvende relatie, klaagtypisch gedrag of zoekende relatie en klanttypisch gedrag of consulterende relatie.

Het is belangrijk om het gedrag of de relatie te typeren en niet de persoon; bezoeker, klager en koper. Hiermee loop je immers het risico om de persoon continu vanuit dat beeld te benaderen (fixed mindset) terwijl het gedrag

van de ouder en de relatie tussen ouder en professional tijdens het gesprek en per onderwerp verschillend kan zijn, het is geen statische indeling.

5.1.1. Bezoekerstypisch gedrag

We spreken van bezoekerstypisch gedrag wanneer de ouder het door de professional benoemde probleem niet (h)erkent. De ouder ervaart geen probleem. De andere ouders (of een professional) heeft bijvoorbeeld zorgen geuit over het welzijn van het kind, bijvoorbeeld; moeder zegt dat haar dochter na een contactmoment met haar vader boos en opstandig terug komt. Vader herkent het gedrag niet, hij zegt dat zijn dochter het hele weekend vrolijk is geweest. De professional moet alert zijn om niet op basis van de beperkte informatie al te oordelen. Ook heeft het (nog) geen zin om afspraken te maken over een ander verloop van het contactmoment.

Bijpassende uitspraken:

- Hier is niets aan de hand
- Het gaat vanzelf wel weer over
- Wij redden ons wel
- Ik zorg zelf wel dat ...
- Jullie moeten je er niet mee bemoeien
- Jullie maken het alleen maar erger
- De kinderen hebben helemaal geen last van de scheiding, het gaat juist goed met ze, ze zijn opgelucht

5.1.2. Klaagtypisch gedrag

Wanneer er sprake is van klaagtypisch gedrag benoemt de ouder een probleem, maar ziet zich zelf noch medeverantwoordelijk voor het probleem noch voor de mogelijke oplossing, bijvoorbeeld; mijn puberzoon spijbelt constant, dat komt omdat zijn moeder hem niet hard genoeg aanpakt, zij moet duidelijke optreden.

Bijbehorende uitspraken:

- Het komt allemaal door ...
- Maar ik doe toch mijn best, ik heb al ... en ook nog...
- Het is ook allemaal zo oneerlijk, als ... dan zou ik het wel allemaal redden
- Alsof het allemaal aan mij ligt, ik kan hier niets aan doen!
- Ik ben aan het eind van mijn kunnen, ik doe niets anders dan redden en regelen maar hij/zij doet helemaal niets en werkt tegen
- Je moet bij hem/haar zijn als hij/zij nou maar gewoon meewerkt dan komt het helemaal goed.

5.1.3. Klanttypisch gedrag:

Bij klanttypisch gedrag dan heeft de ouder een hulpvraag en voelt zich medeverantwoordelijk voor het oplossen hiervan. Hierbij kan er nog steeds een verschil van mening zijn over de oorzaak van het probleem, echter de ouder is het eens dat er sprake is van een onwenselijke situatie die aangepakt moet worden, bijvoorbeeld; ouders geven beiden aan dat het niet goed gaat met hun kind, zij zien dat hun kind, sinds de scheiding down is, zijn contacten met vrienden minder worden en continu een ongeïnteresseerde houding heeft.

Bijbehorende uitspraken;

- Het gaat niet goed met mijn kind, we moeten nu kijken wat er moeten gebeuren zodat het beter gaat met hem.
- Ik weet niet goed waardoor het komt maar ik merk dat ..., ik zou graag
- Tijdens het laatste gesprek kregen we ruzie, ik wil dat niet langer en zou graag ...
- Wat vindt u nu dat ik het beste kan doen?

5.2 Interventies

Wanneer de professional herkent in welke fase de samenwerkingsrelatie met de ouder zich bevindt kan hij zijn interventies hierop afstemmen. Vaak betekent dit dat de professional zijn tempo moet vertragen. Het heeft geen zin om al over te gaan tot het formuleren van concrete acties wanneer problemen niet erkent zijn, er geen waardering uitgesproken is voor de ouder en onderzocht is wat al eens gewerkt heeft. Hieronder beschrijven we welke interventies in welke fase nodig zijn.

Bezoekerstypisch gedrag

- waardering uitspreken
- redenen van het gesprek bespreken
- onderzoeken hoe het gesprek nuttig kan zijn voor de ouder

Klaagtypisch gedrag

- erkenning bieden
- bespreek hoe de situatie een probleem is voor de ouder en wie verantwoordelijk is voor een eventuele oplossing
- onderzoek de veranderbehoefte; definieer de gewenste toestand

Klanttypisch gedrag

- gewenste situatie concretiseren
- positieve uitzonderingen onderzoeken
- vooruitgang monitoren

5.2.1. Bezoekertypisch gedrag

Wanneer de ouder geen probleem ervaart en de professional wel zorgen heeft over het welzijn van het kind en het nodig is om deze zorgen te bespreken is het belangrijk dat de professional de ouder informeert over de zorgen (de aanleiding van het gesprek) zonder dat er al een oordeel is geveld over de veroorzaker van dit probleem. De ouder zal de ruimte moeten krijgen om zijn/haar verhaal te vertellen, de professional luistert met oprechte belangstelling naar dit verhaal en toont waardering voor de inbreng en de aanwezigheid van de ouder. De professional verheldert zijn rol en vraagt de ouder hoe dit gesprek voor de ouder nuttig kan zijn. Naast het bespreken van de zorgen benoemt de professional de positieve kanten van de ouder. Samen onderzoek je of er een alternatieve hulpvraag is en wat de gevolgen zijn van het uitblijven van een alternatieve hulpvraag. Deze fase van het gesprek vergt tijd.

Voorbeeldvragen;

- *Wat maakte dat je naar dit gesprek toe bent gekomen?*
- *Welke verwachtingen had je dat dit gesprek je op zou kunnen leveren?*
- *Heb je met anderen gesproken over de uitnodiging voor dit gesprek? Zo, ja welke advies heb je van hen gekregen? Wat hopen zij dat dit gesprek jou op kan leveren? Zij hebben vast een goede reden voor deze verwachtingen, vertel eens?*
- *Waar zou dit gesprek in ieder geval over moeten gaan zodat het een nuttig/helpend gesprek is?*
- *Wat vind jij van de zorgen die genoemd zijn? Ben je het eens met de geuite zorgen?*
- *Wat denk jij dat er nodig is voor het opheffen/beëindigen van de maatregel?*

- *Wat zou jij hiervoor willen/kunnen doen?*

5.2.2. Klaagtypisch gedrag

Zodra de ouder benoemt tegen welke problemen hij/zij ervaart is het belangrijk om het verhaal van de ouder te erkennen. Dit doet de professional door goed te luisteren, regelmatig de woorden van de ouder te herhalen en de heftigheid van de problemen serieus te nemen. Goed bedoelde opmerkingen als; het valt vast allemaal wel mee, het komt allemaal wel weer goed, vat de ouder in deze fase vaak op als bagatelliserend, de ouder heeft het gevoel niet gehoord te worden en niet serieus genomen te worden. En zal nogmaals willen uitleggen hoe het daadwerkelijk zit, hoe heftig de problemen zijn en hoe ingewikkeld het is om uit deze situatie te komen. Pas wanneer de ouder deze erkenning merkt, er sprake is van probleemerkenning kan een stapje gemaakt worden richting het onderzoeken de gewenste situatie en de verantwoordelijkheden van de ouder t.a.v. het welzijn van zijn/haar kind en de mogelijkheden die de ouder heeft om invloed uit te oefenen op de situatie. Deze mogelijkheden kunnen onderzocht worden door het vragen naar uitzonderingen, situaties en momenten waarop het probleem zich niet, of minder voordoet.

Voorbeeldvragen:

- *Vertel daar eens meer over.*
- *Hoe lukt het je om ondanks deze moeilijkheden wel...?*
- *Je vertelde net dat het voor jou Kun je me vertellen hoe deze situatie voor je kind is?*
- *Wat moeten we tijdens dit gesprek bespreken dat jou kan helpen om het vol te houden?*
- *Kun je me vertellen wie of wat jou steun geeft in deze ingewikkelde situatie?*
- *Welke adviezen heb je van anderen gekregen? Wat daarvan is bruikbaar voor jou?*
- *Stel dat de situatie een beetje zou veranderen in de richting van jou gewenste situatie, wat zou dat voor jou betekenen? Hoe zou dit jou beïnvloeden en wat zou jij dan anders doen?*
- *Vertel me eens over een keer dat je minder last had van...? Hoe lukte dat toen of wat was er toen anders waardoor...?*
- *Ik hoor dat je al veel hebt geprobeerd, wat hoopte je dat de uitkomst daarvan zou zijn?*

5.2.3. Klanttypisch gedrag

Met de ouder die een hulpvraag heeft en hierbij de begeleiding of hulp van de professional wil gebruiken kunnen we in gesprek om krachtbronnen meer of anders te gaan gebruiken. Dit betekent niet dat de professional ongevraagd adviezen geeft maar dat hij middels het stellen van vragen de ouder helpt bij het opsporen van deze hulpbronnen. Dit doet de professional door eerdere successen te onderzoeken, waardering uit te spreken voor deze acties en doelen verder te concretiseren.

In deze fase kan de ouder advies vragen aan de professional, uiteraard gaat de professional dit niet uit de weg. Het advies formuleren in een suggestieve vraag helpt de ouder om na te denken over de toepassing mogelijkheden van deze tips in de eigen situatie en hiermee de bruikbaarheid te onderzoeken.

Vragen naar uitzonderingen:

- *Wat heeft jou al eens (een beetje) geholpen in een situatie waarin je je onmachtig voelde? Wat daarvan was het meest helpend? Wat daarvan zou je wellicht nog eens weer kunnen/willen gebruiken?*
- *Kun je vertellen wat je al eens geprobeerd hebt? Hoe ben je toen op dat idee gekomen? Wat maakte dat je toen iets anders wilde proberen?*
- *Wat merkte de kinderen daar toen van? Wat zou hen opgevallen kunnen zijn dat jij toen anders deed?*

Vragen om de gewenste situatie te verduidelijken;

- *Hoe zou jij willen dat het contact tussen je kind en jou er bij de afsluiting van de ondertoezichtstelling uit zou zien? Wat zou er dan anders zijn in zijn/haar leven?*

- Waaraan zou je merken dat je al een beetje dichterbij dat doel zou komen?
- Wat zou daardoor veranderen voor je kind? Hoe zou hij/zij merken dat het doel bereikt is?
- Je zegt dat je last hebt van ... wat zou je in plaats daarvan willen zien?
- Stel dat het zou lukken om ... waaraan zou je dan als eerste merken dat het gelukt is? (varianten op de wondervraag)
- Met welke deel daarvan zouden we kunnen starten?
- Wat nog meer?

Vragen naar krachtbronnen:

- Hoe lukt het je om...? Wat nog meer deed je om dit te bereiken?
- Waar haal je de kracht vandaan om ...?
- Als je dit met je beste vriend bespreekt wat zegt hij dan?
- Heb je al eens op het punt gestaan om dit met anderen te bespreken?
- Hoe ben je in het verleden om gegaan met soortgelijke situaties?
- Waar denk je is je kind trots op wat jij voor haar/hem betekent?
- En jouw vader/moeder, als zij zien hoe je omgaat met deze situatie, waar zijn zij dan vooral trots op? Wat nog meer?

5.3. Samenvatting

Als professional heb je te maken met hulpverlening aan 'gestuurde' ouders. Je hebt te maken met ouders die of niet gemotiveerd zijn om de verandering die anderen voor ogen hebben te realiseren of erg verstrikt zijn geraakt in hun onderlinge conflicten.

Zicht op de fase waarin ouders zich bevinden en van waaruit ze ook met de professional communiceren helpt om je interventies zo vorm te geven dat je er uiteindelijk in slaagt het gedrag te keren naar klanttypisch gedrag. Pas dan is het mogelijk om tot samenwerking te komen en ouders daadwerkelijk ervaren dat zij invloed hebben op de situatie en de wens hebben tot verandering.

6. Gesprekken met kinderen in situaties van complexe scheidingen

We zijn ons er allemaal van bewust dat voor kinderen het scheiden van hun ouders een ingrijpende gebeurtenis is. Voor al deze kinderen betekent dit dat er veranderingen plaatsvinden die een grote impact hebben op kinderen zoals: vader en/of moeder krijgen een nieuwe partner, er is minder geld te besteden, een verhuizing, een deel van de familie niet meer zien, van school veranderen (Spruijt 2013).

Kinderen kunnen deze veranderingen aan mits ouders hierin de leiding nemen en de onrust en de onzekerheid niet te lang duren. Voor kinderen is het van belang om zo snel mogelijk duidelijkheid te krijgen over hoe het nu verder gaat en wat voor hen de gevolgen zijn. Ook is het helpend wanneer er in het netwerk van het kind mensen zijn die de tijdelijke verminderde beschikbaarheid van de ouders kunnen compenseren. Ouders zijn vaak minder beschikbaar tijdens het proces van scheiden doordat zij druk zijn met allerlei regelzaken maar ook doordat ouders bezig zijn met hun eigen verwerkingsproces.

'We moeten zorgen dat ouders weer in het belang van het kind denken' of 'We moeten de stem van het kind (laten) horen' of 'We moeten het kind centraal zetten'. Allemaal opmerkingen die we vaak horen wanneer het gaat over de positie van kinderen. Maar hoe kunnen we dat op een goede manier doen? Hoe kunnen we ook het gesprek met kinderen voeren zonder dat we bijdragen aan het escaleren van de conflicten of het veroorzaken of vergroten van een loyaliteitsconflict bij kinderen. In dit hoofdstuk beschrijven we onze kijk op de manier waarop we het gesprek met de kinderen aan moeten gaan.

6.1. Rechten van het kind

Binnen de jeugdbescherming en jeugdhulpverlening is er de laatste jaren al veel aandacht voor de manier waarop professionals gesprekken voeren met kinderen. Het uitgangspunt is inmiddels verschoven van 'praten over' naar 'praten met'. Hier zijn verschillende redenen voor. Een van de redenen is artikel 12 van het Internationale verdrag inzake de Rechten van het kind: Kinderen hebben het recht om hun mening te geven en gehoord te worden. Hierbij wordt wel gesteld dat de leeftijd en rijpheid van een kind of een groep kinderen op de juiste wijze beoordeeld moeten worden. Verplichtingen die hieraan zijn gekoppeld voor de overheid: *'De Staten moeten deskundigheid stimuleren en van passende regels voor deze beoordeling te stellen. Het kind zelf beslist ten alle tijden of het van dat recht gebruik zal maken. Gehoord worden is geen plicht maar een recht en de Staten moeten alle informatie aan het kind verstrekken om zulke beslissen te kunnen nemen.*

Hiervoor was men van mening dat we kinderen niet moesten belasten met 'grote-mensen-zaken' of dat de informatie die kinderen geven niet betrouwbaar is. Helaas is de praktijk dat kinderen al lang op de hoogte zijn van de 'grote-mensen-zaken' wanneer er sprake is van heftige scheidingsproblematiek. Zij krijgen bewust en onbewust al heel veel mee van de strijd. Zij zien, horen en voelen de spanning tussen hun ouders wanneer zij met elkaar zaken moeten regelen of tijdens het moment van halen en brengen en de overgang van het ene naar het andere huis. Zij vangen vaak genoeg fragmenten op van de gesprekken die ouders hebben met hun vrienden en familieleden wanneer zij hun hart moeten luchten maar ook wanneer één of beide ouders hun beklag doen over de andere ouder tegen het kind.

Artikel 12 geeft dus ook aan dat we een kind informatie moeten verschaffen zodat hij of zij kan besluiten om wel of niet gehoord te willen worden. Daarom is het belangrijk dat de professional aan het kind uit kan leggen wat de bedoeling is van de inzet van de professional, wat de positie van het kind is gedurende de ondertoezichtstelling en met welk doel bepaalde vragen aan het kind gesteld worden.

Gesprekken met kinderen zijn o.a. bedoeld om het kind ruimte te geven om te praten over wat hij/zij meemaakt. Om hen te vragen naar hun kijk op de situatie. Kinderen zijn niet verantwoordelijk voor het oplossen van het probleem. Wel kan aan hen gevraagd worden wat zij vinden van de oplossingen van de volwassenen of wat vanuit hun ervaring al eens werkte. Ook kunnen allerlei 'stel dat-vragen' gebruikt worden om de mening van het kind te onderzoeken. Zo kan bijvoorbeeld aan hen gevraagd worden: "Stel dat de kinderrechter besluit dat je bij je vader gaat wonen, wat daarvan zou je leuk vinden? Zouden er ook dingen zijn die je dan lastig of moeilijk vindt?" en "Als de kinderrechter zegt dat mama ...". Zorg dat er altijd een balans is in de vragen over zowel mama als papa en het kind van beiden de leuke en minder fijne dingen kan vertellen.

Vanuit de contextuele benadering en ook vanuit de systeemtheorie wordt het kind gezien als onlosmakelijk verbonden aan zijn ouders. Deze verbondenheid doet een appel op de loyaliteit van een kind. Het is belangrijk om tijdens de gesprekken recht te doen aan de loyaliteit van het kind aan de ouders. Dit houdt in dat het kind ruimte krijgt om te vertellen wat hij van de situatie vindt zonder dat hij daarmee zijn ouders in een kwaad daglicht zet of partij moet kiezen. Heb respect voor hetgeen het kind wil vertellen en luister met oprechte belangstelling en stel vragen vanuit een nieuwsgierige houding.

6.2. Voorbereiding

Voordat je als werker in gesprek gaat met het kind is het belangrijk om het gesprek goed voor te bereiden. Deze voorbereiding bestaat uit een aantal punten:

- Doel van het gesprek vaststellen;
- Uitleg aan andere betrokkenen zoals ouders en verzorgers;
- Instemming van de ouders verkrijgen;
- Vorm van het gesprek vaststellen;
- Informatie over het kind verzamelen;
- Welke vragen wil je het kind stellen afgestemd op de leeftijd en de ontwikkelingsfase?

6.2.1. Doel van het gesprek vaststellen

Het is belangrijk om van te voren te bedenken wat nu echt de items zijn die je met een kind zou willen bespreken. En wat de reden is dat je het gesprek aangaat met het kind. De reden van het gesprek heeft te maken met de aanleiding van de betrokkenheid van de professional. Maar ook later kunnen nieuwe gebeurtenissen aanleiding zijn voor een gesprek. Formuleer het doel alvast in woorden die bij dit kind, van deze leeftijd, passen zodat je het goed uit kunt leggen en een kind zal begrijpen waar jij het over wilt hebben. Dit voorkomt ten dele dat het kind af moet tasten wat je wilt weten en wat jij met de gegeven informatie gaat doen.

Mogelijke doelen:

- Onderzoeksfase: Het lukt papa en mama nu niet om samen beslissingen te nemen over wat goed is voor jou. Ik ga ze daarbij helpen. Om goede beslissingen te kunnen nemen vind ik het erg fijn om jou te leren kennen en vooral om van jou te weten wat jij van de scheiding vindt en wat je vindt van alles wat er daarna gebeurd is.
- Bij opstarten omgang: Met papa en mama gaan we een plan maken over hoe jij en papa elkaar weer kunnen zien. We hebben al afgesproken dat papa en jij twee keer per maand samen zijn en dat oma daar dan bij is. Ik wil graag weten wat jij dan zou willen doen? Hoe we ervoor kunnen zorgen dat het voor jou een fijn moment is. Wat jij vindt dat iedereen dan moet doen. Zodat we een nog beter plan kunnen maken.

- Onderzoeken of hulpverlening nodig is: Papa en mama gaan nu iedere week naar ... toe om te werken aan de problemen die er nu zijn. We denken dat het voor jou fijn zal zijn om samen te zijn met andere kinderen van wie de papa en mama ook gescheiden zijn, zodat jullie met elkaar kunnen praten/spelen/werken.
- Evaluatie: Drie maanden geleden hebben papa, mama en ik samen afspraken gemaakt over ... volgende week ga ik met hen bespreken hoe zij vinden dat het gegaan is. Voor mij, maar ook voor papa en mama is het belangrijk om te weten hoe jij vindt dat het gegaan is. Ik wil van jou graag weten wat er goed ging, wat (nog) niet goed ging en wat jij graag anders zou willen. Misschien heb je zelfs wel ideeën over wat er nu nodig is.
- Maken van een veiligheidsplan: Mama en papa zijn het helemaal niet eens over hoe het nu moet na de scheiding. Beiden willen ze voor jullie zorgen en zeggen ze dat zij het beste weten wat er moet gebeuren. Mama is boos op papa omdat zij bang is dat papa tijdens het weekend te veel biertjes drinkt en daarom niet goed voor jullie kan zorgen. Papa zegt dat mama al het geld opgemaakt heeft en nu niet genoeg geld heeft om eten voor jullie te koken en dat ze jullie op stoekt tegen papa. We gaan nu met de grote mensen een plan maken, dat plan noemen we een veiligheidsplan, om er met elkaar voor te zorgen dat jullie op een fijne en goede manier bij papa en bij mama kunnen zijn. In dat plan willen we ook rekening houden met de dingen die jij belangrijk vindt. Daar wil ik graag met jou over praten.
- Het scheidingsverhaal: papa en mama hebben beiden een verhaal voor jou geschreven, met dat verhaal willen ze graag aan jou uitleggen waarom ze zijn gaan scheiden. Met jou wil ik graag

De doelen van het kind worden tijdens het gesprek zelf in kaart gebracht. Om het gesprek ook nuttig te maken voor het kind ga je tijdens het gesprek met het kind bespreken wat hij wil dat het gesprek zal opleveren.

6.2.2. Uitleg aan andere betrokkenen; ouders en verzorgers

Naast de reden van de professional zijn er ook andere belangrijke personen in het leven van het kind die hun eigen redenen hebben waarom het gesprek met het kind gevoerd moet worden. Het gaat hierbij om de beide ouders maar wellicht ook stiefouders of andere professionals. Deze doelen worden gezamenlijk onderzocht en eventueel bijgesteld. Dit kan gedaan worden middels een variant op de wondervraag:

- *Stel dat ik een waardevol gesprek met uw kind zou hebben, waaraan zou u dan, zonder dat u precies weet wat we allemaal hebben gedaan of hebben besproken, merken dat het een waardevol gesprek is geweest? Wat zou u dan merken dat anders is? Hoe zou dat waardevol zijn voor u en voor uw kind?*

Schaalvragen worden gebruikt om de motivatie van ouders uit te vragen en ook ingezet om te meten hoe spannend het gesprek is voor de ouders:

- *Als ik u zou vragen om op een schaal van 0 tot 10 aan te geven hoe belangrijk u het vindt dat ik met uw kind ga praten. En een 10 betekent dat u het echt heel erg belangrijk vindt dat ik met uw kind ga praten en 0 is u vindt het echt helemaal niet belangrijk wat voor cijfer zou u dan nu geven? Kunt u mij vertellen wat er in dit cijfer zit? Zijn er zaken die het cijfer kunnen beïnvloeden, wat zou er bijvoorbeeld voor zorgen dat u een hoger cijfer geeft?*
- *Op een schaal van 0 tot 10 waarbij 10 is ik vind het helemaal niet spannend wat jij aan mijn kind zal gaan vragen en wat mijn kind zal vertellen en 0 ik vind het erg spannend wat jullie samen gaan bespreken. Wat voor score zou u nu geven? Wat maakt dat u dit cijfer geeft? Wat zit er allemaal al in uw score? Wat zou helpen om een punt(je) hoger te scoren?*

Voor een kind wordt het gesprek een stuk makkelijker wanneer er vanuit de directe omgeving van het kind steun gegeven wordt. Als belangrijke anderen het kind aanmoedigen om met de professional te praten zal het kind eerder open staan voor de vragen en ruimte voelen om te antwoorden. Bedenk samen wat aan de ene kant de

voordelen kunnen zijn voor het praten en daarmee het openleggen van de informatie of het perspectief van het kind en aan de andere kant ook wat nadelige gevolgen zouden kunnen zijn.

Het is belangrijk om transparant te zijn over dat wat aan het kind gevraagd wordt. Ouders voelen het aan wanneer er iets achter gehouden wordt en dat maakt het onnodig lastig. Ook wanneer het kind niet meer thuis woont maar nog wel contact heeft met de ouders is het voor het kind fijn om van de ouders te horen dat hij met de professional mag praten over hoe het thuis was of is. Er wordt dan zowel met de huidige verzorgers als ook de ouders gesproken.

Er zijn ook situaties waarin een professional in gesprek gaat met het kind zonder dat er van tevoren tijd of gelegenheid is om advies of toestemming aan de ouders of verzorgers te vragen. Bijvoorbeeld wanneer er een zorgmelding is gedaan door derden en de veiligheid van het kind acuut in gevaar is. Of situaties waarin de professional die toestemming niet krijgt van één of beide ouders. De professional zal dan een zorgvuldige afweging moeten maken of het in die situatie alsnog wel noodzakelijk is om het gesprek aan te gaan.

Punten ter overweging:

- Mogelijkheid of wenselijkheid van het gesprek; is de informatie van het kind op dit moment per se noodzakelijk om een juist besluit te nemen.
- Gevolgen voor het kind; wat kunnen de gevolgen voor het kind zijn wanneer er zonder instemming van de ouder(s) wel met het kind wordt gesproken, wat zijn die gevolgen wanneer er niet met het kind wordt gesproken.
- Gevolgen voor de relatie tussen kind en ouder(s).
- Hoeveel informatie is al bekend over het kind; is er al voldoende informatie om tot een goed besluit te komen? Kan de informatie eventueel ook op een andere manier verkregen worden?
- Zijn er anderen die al met het kind gesproken hebben of nog met het kind gaan spreken? Is deze informatie beschikbaar?
- Bereidheid van het kind om mee te werken. Wil het kind zelf wel of niet in gesprek?

6.2.3. Instemming van de ouders verkrijgen

Tijdens het gesprek met de ouders waarin de professional uitlegt dat er ook gesprekken plaats gaan vinden met het kind, wordt gezocht naar overeenstemming: met welke doel wil de professional in gesprek met het kind en welke doelen hebben de ouders?

Maak ouders duidelijk dat het kind wordt begrijpelijkerwijs niet wordt ingezet om munitie te verzamelen over de andere ouder. In situaties waarin de scheidingsstrijd centraal staat zal het niet per se gaan om het delen van info over de opvoedingssituatie bij de één of de ander (tenzij dit ook onderdeel is van de ontwikkelingsbedreiging). Het gaat meer over de overgang tussen beide huizen en hoe mag je gebeurtenissen en gevoelens van het ene huis meenemen naar het andere huis. Het kan bijvoorbeeld gaan over welke impact de scheiding op het kind heeft, waar het kind tevreden over is en welke wensen het kind nog heeft ter verbetering van de situatie. Het is goed om te weten welke vragen de ouder(s) zelf nog hebben. Welke onderwerpen vinden zij zelf lastig om met het kind te bespreken?

Zodra ouders meerwaarde zien van het gesprek bespreek je hoe zij dit kenbaar maken aan hun kind. Bijvoorbeeld door; Stel we zouden je kind er nu bij halen. Wat zou je dan vertellen van wat we net besproken hebben? Wat denk je dat voor je kind belangrijk is om te weten?

6.2.4. Vorm van het gesprek vaststellen

De manier waarop we met kinderen in gesprek gaan wordt steeds gevarieerder en creatiever, zo heeft de professional steeds meer hulpmiddelen ter beschikking. Voorbeelden hiervan zijn; sociocards (2012), De Drie Huizen (Nicky Weld en Maggie Greening, 2004), Het Veilige Huis (Sonja Parker, 2016), 3 Huisjes spel (Coolekikker), diverse boekjes voor psycho-educatie, etc. Ook kan gebruik gemaakt worden van materialen als kleurpotloden, klei, duplo(-poppetjes), etc. De professional zal een keuze moeten maken welke hulpmiddel geschikt is voor dit kind in deze situatie. Uiteraard is het aan te bevelen om de ouders te betrekken bij de keuze. Zij kennen hun kind goed en kunnen inschatten welke werkvorm goed bij hun kind past.

De ruimte waarin gewerkt wordt moet voldoende veiligheid bieden voor het kind. Het is belangrijk om niet gestoord te worden tijdens het gesprek. Probeer altijd een plek te vinden waar het kind zich het meest comfortabel voelt, dit draagt eraan bij dat het kind iets minder gespannen zal zijn voor het gesprek. Dit kan op school zijn, thuis, buiten onder een boom, daar waar het kind zich het prettigst voelt.

Dan moet nog besloten worden of met alle kinderen uit het gezin gezamenlijk of apart gesproken gaat worden. Sommige kinderen zullen er de voorkeur aan geven om zonder hun broer of zus te praten terwijl anderen in de aanwezigheid van broer of zus zich juist meer op hun gemak voelen en makkelijker zullen praten.

Andere zaken waar over na gedacht moet worden; tijdstip van de dag, of ouders al dan niet aanwezig zijn bij het gesprek, hoe de terugkoppeling plaats zal vinden en wie het kind voorbereid op het gesprek.

Gebruik van de 'Drie Huizen' bij complexe scheidingen

De 'Drie Huizen' zijn voor het eerste geïntroduceerd door Nicky Weld. Zij en haar collega Maggie Greening werkten met kinderen bij Kind Jeugd en Familie Services in Nieuw-Zeeland.

Het concept van 'Drie Huizen' is gekozen omdat huizen niet alleen een symbool zijn die voor iedereen makkelijk te herkennen en te begrijpen zijn maar een huis is een onderdeel van een bredere context zoals een gemeenschap of een wijk. Dit weerspiegelt het systemische en ecologische karakter van het middel. Door het gebruik van een huis als metafoor voor een persoon of familie, zijn we in staat om een aantal noodzakelijke vragen te stellen over gebeurtenissen en omstandigheden in het leven van het kind. Het is daardoor van groot belang dat zowel de werker als het kind het concept van de metafoor begrijpt. Wanneer dat lastig is en het kind blijft hangen in het feitelijke huis waar hij woont (en waarschijnlijk zijn dat er nu twee) dan kan beter voor een andere werkvorm gekozen worden.

Middels het gebruik van de 'Drie Huizen' wordt gestimuleerd om een beeld te krijgen van de beleving van het kind van de gebeurtenissen in zijn leven. Het gaat hierbij om informatie over dat wat in zijn leven gebeurt dat als fijn en prettig wordt ervaren (huis van de leuke dingen), de gebeurtenissen die als naar en vervelend worden ervaren (het huis van de zorgen) en de wensen en dromen van het kind (droomhuis of huis van de toekomst).

Het is niet zo dat ieder item, ieder huis afzonderlijk besproken wordt maar juist de dynamiek van het bespreken van fijne dingen en zorgen door elkaar maakt dat tegemoet wordt gekomen aan de loyaliteit van het kind aan ouders. Niet altijd is het voor een kind eenvoudig om het concept van de 'Drie Huizen' los te zien van de feitelijke huizen waarin zij leven. Zij gaan dan bijvoorbeeld hun eigen huis natekenen, willen ook alle details van de ramen, deuren, etc. toevoegen.

In de scheidingssituaties hebben kinderen twee feitelijke huizen (en het liefst thuis-en). Kinderen gaan hier vaak creatief mee om, zij plakken een huis aan het eerste huis vast of tekenen een lijn door het huis om hiermee inzichtelijk te maken welke tekeningen gaan over de gebeurtenissen bij mama en welke bij papa.

Om vooral te benadrukken dat het gaat om de gedachten, gevoelens en betekenis van het kind kan ook voor een alternatieve werkvorm gekozen worden. Hierbij wordt aan een kind gevraagd om op een groot vel papier eerst een poppetje te tekenen die voor hem staat. Daarna wordt gestart met het maken van praatballonnetjes. Allerlei items, gebeurtenissen in het leven van het kind worden besproken en het kind kan bedenken of het in een leuk en fijn ballonnetje komt of dat het een nare gebeurtenis is en het ballonnetje scherpe hoeken en punten heeft, de wensen en dromen krijgen ook een eigen ballonnetje.

6.2.5. Informatie over het kind verzamelen

Het afstemmen op de belevingswereld van het kind zorgt ervoor dat de werker makkelijk contact krijgt. Voorbereiding door alvast informatie over het kind te verzamelen maakt het afstemmen eenvoudiger. Deze informatie kan gaan over de belangrijke personen in het leven van het kind, bij wie en waar het kind woont, broertjes en/of zusjes, school, hobby's of activiteiten die het kind leuk vindt. Deze informatie kan natuurlijk het beste verkregen worden bij de ouders.

6.2.6. Welke vragen wil je het kind stellen afgestemd op de leeftijd?

Volwassenen zijn vaak bang dat kinderen zichzelf verliezen in hun fantasie, dat zij geneigd zijn om er van alles bij te verzinnen wanneer zij een gesprek hebben met de professional. En dat hij, doordat hij het kind niet goed kent, niet zal merken wat waarheid en wat fantasie is. Het voorstellingsvermogen van een kind en de neiging tot fantaseren is bij kinderen inderdaad groter dan bij volwassenen, echter het is een misverstand om aan te nemen dat zijzelf niet in staat zouden zijn om onderscheid te maken tussen fantasie en werkelijkheid. Je ziet dit bijvoorbeeld terug in het spel van kinderen. Zo weten zij bijvoorbeeld echt wel het verschil tussen echt-vechten en nep-vechten en tussen wat er in het hier en nu gebeurd is en wat zij heel graag willen dat gaat gebeuren. Het is belangrijk om hier afspraken over te maken met een kind. (zie 7.3. afspraken maken).

Wanneer de 'Drie Huizen' gebruikt worden legt de professional uit dat in de eerste twee huizen alles komt wat echt is gebeurd en in het derde huis, het droomhuis of het wenshuis daar mag het kind alles tekenen en vertellen zoals hij graag wil dat het zou gaan, daar komt het voorstellingsvermogen van het kind aanbod.

Tijdens het gesprek wil je voorkomen dat je het kind antwoorden in de mond legt of een bepaalde richting op stuurt. De manier waarop een vraag gesteld wordt, de formulering, de toon, de volgorde, is van grote invloed op de interactie tussen kind en professional. De professional doet er dan ook goed aan om van tevoren na te denken over het type vragen die hij gaat stellen, welke onderwerpen aanbod zullen gaan komen, maar ook om alvast concrete vragen te formuleren. Verder is het goed om na te denken wat nodig is om open het gesprek in te gaan.

Zelfs wanneer een kind al langere tijd geen contact heeft met één van beide ouders zal de loyaliteit van het kind groot zijn. Er zijn situaties waarin ook de professional (nog) geen contact heeft gehad met één van beide ouders, wees daar eerlijk over en voorkom dat je daar al een oordeel over hebt. Het kind moet ten alle tijden ruimte krijgen om loyaal te blijven en te vertellen wat hij belangrijk vindt. Niet alleen vragen naar het hier en nu maar ook ruimte voor herinneringen van langer geleden. Bespreek welke fijne dingen het kind mist en welke dierbare herinneringen er zijn.

Hieronder volgen per leeftijdscategorie een aantal tips voor het stellen van vragen en een aantal voorbeeldvragen. Hierbij moet wel in ogenschouw genomen worden dat de kalenderleeftijd natuurlijk niet altijd de mentale leeftijd weer geeft.

Leeftijdscategorie 4 – 6 jaar

- Jonge kinderen communiceren met hun hele lijf, let goed op wat de lichaamshouding je vertelt.
- Gebruik korte zinnen en vermijd moeilijke woorden. Nodig het kind uit het te zeggen wanneer je een moeilijk woord gebruikt.
- Houd het gesprek kort (maximaal 15 minuten). Liever wat vaker korte gesprekjes dan te lang door gaan.
- Het kan spannend zijn voor een kind om met een vreemde mee te gaan. Het is helpend dat een bekende meekomt en in de buurt blijft. Samen naar de gespreksruimte lopen even met elkaar kennismaken in de ruimte en dan samen de bekende (ouder(s) en/of verzorger(s)) weer terug brengen naar de wachtruimte.
- Combineer spelen en praten, voorkom echter te veel afleiding.
- Combineer open en gesloten vragen. Introduceer een onderwerp met een open vraag en check eventueel zaken af met gesloten vragen.
- Nodig een kind uit om uitgebreid te vertellen (narratief). *We zijn hier vandaag om te praten over de 'scheiding' van papa en mama. Weet jij wat een scheiding is? Oké, vertel me eens wat er allemaal gebeurt bij een scheiding.*
- Tijdsbeleving is voor jonge kinderen lastig. Om te weten wanneer iets is gebeurd zal je andere vragen moeten gebruiken. Bijvoorbeeld; *Was het op een dag dat je naar school moest of was je vrij? Wat voor weer was het buiten? Wat had je die dag al gedaan (voordat het gebeurde)?*
- Rond het gesprek af en geef nog even ruimte om de spanning te ontladen

Leeftijdscategorie 6 – 8 jaar

- Voor kinderen tot 10 jaar en soms ook ouder is het belangrijk om de 'regels' van het gesprek te benoemen. Wat mag wel, wat mag niet. Bijvoorbeeld: *Als ik een moeilijk woord gebruik en je niet zeker weet wat ik bedoel dan moet je dat gewoon zeggen. Of Misschien stel ik een vraag waar je het antwoord niet op weet, dan zeg je dat gewoon, je moet niet het antwoord gaan gokken of raden.*
- Combineer open en gesloten vragen, bijvoorbeeld: *Vertel eens over de scheiding van papa en mama, over dat ze nu niet meer in één huis wonen. Waar woon jij nu? Wie wonen daar nog meer? En mama, waar woont zij? Vertel eens over waar zij woont. Woon/slaap/eet je ook wel eens bij haar?*
- Ook kinderen van 6 tot 8 jaar hebben nog een korte spanningsboog. Een gesprek kan maximaal 20 minuten duren.
- Kinderen vinden het fijn om beloont te worden voor hun inspanningen. Het is belangrijk dat je niet beloont op een bepaald antwoord maar alleen op de inzet van het kind.
- Herhaal je vragen op verschillende manieren, varieer het type vragen die je stelt en vraag door op details.

Leeftijdscategorie 8 – 10 jaar

- Op deze leeftijd worden vrienden steeds belangrijker. Als je een perspectiefwisselvraag wilt stellen kun je het beste een vriendje gebruiken. Bijvoorbeeld; *Stel dat we het aan je vriend zouden vragen, wat denk je, wat zou hij dan zeggen? Wat zou hij zeggen dat er moet gebeuren? Of wat zou hij vinden van de manier waarop het nu gaat?*
- De professional moet goed doorvragen op details. Het kind is nog niet gewent om uitgebreide en gedetailleerde antwoorden te geven.
- Om de sociaal wenselijke antwoorden te beperken bespreekt de professional de verwachtingen, je benoemt bijvoorbeeld; *Het is belangrijk dat je verteld over je eigen mening en dat je zegt hoe het in het echt is gegaan.*
- Gesprekken kunnen 45 minuten duren.

Leeftijdscategorie 10 – 12 jaar

- Kinderen van deze leeftijd voelen zichzelf al meer verantwoordelijk voor het gesprek. Je hoeft niet meer continu te werken aan de motivatie.
- Als er een aansprekende open vraag gesteld wordt is een kind al goed in staat om een uitgebreid antwoord te geven. Het is nog mogelijk dat een antwoord aangevuld wordt met wensen of verwachtingen. Benadruk daarom dat het om echtheid gaat.
- Goedkeuring van de volwassenen over het verloop van het gesprek is belangrijk. Wees alert om niet op de inhoud maar op de vorm te complimenteren.
- *Stel ik zou aan (naam van een idool) vragen wat zij belangrijk vindt voor kinderen, wat kinderen nodig hebben van hun ouders, wat zou zij dan zeggen.*
- Gesprekken kunnen op deze leeftijd wel een uur duren.

Leeftijdscategorie 12 – 18 jaar

- Bij puber is het belangrijk dat je hun gedrag spiegeld. Wordt niet overactief wanneer zij zich passief opstellen.
- Wanneer zij de tijd nemen om over een vraag na te denken of aangeven dat zij het antwoord niet weten. Sta hier dan even bij stil; *Ik hoor je zeggen dat je het niet weet, wil je even tijd om er over na te denken? Of Stel dat je het antwoord wel zou weten, hoe zou dat de situatie veranderen?*
- Soms zijn vragen moeilijk te beantwoorden vanuit het eigen perspectief, bijvoorbeeld doordat een kind loyaal wil blijven aan zijn ouders. Gebruik dan het perspectief van een vriend; *Stel je vriend zou bij dit gesprek aanwezig zijn, Wat vindt hij van de ruzies tussen je ouders? Wat zou hij jou dan adviseren om te doen?*

Bovenstaande tips zijn o.a. gebaseerd op het werk van Martine Delfos (2000 en 2005).

Algemene tips: vragen naar beleving worden al snel ervaren als stellingname, kiezen voor of tegen een ouder dit voorkom je door te vragen naar feiten.

Om kinderen duidelijk te maken dat zij niet de enige zijn bij wie ouders ruzie maken na een scheiding kun je kinderen laten weten dat jij vaker praat met kinderen van wie de ouders erg boos op elkaar zijn, ouders die ruzie maken over waar de kinderen wonen, wie moet halen en brengen, wie hoeveel moet betalen enzovoort.

Vervolgens kun je een voorbeeld geven van iets wat een kind jouw verteld heeft, uiteraard anoniem of een combinatie van ervaringen van verschillende kinderen. Dan vraag je aan het kind of hij ook iemand kent waar zoiets is gebeurd en dan pas vragen naar de eigen ervaringen.

6.3. Het gesprek

Wanneer met een kind gesproken wordt over de zorgen die er zijn over de effecten van de scheiding van de ouders zijn een aantal zaken van belang:

- Aansluiten bij de beleving van het kind,
- Duidelijke uitleg gegeven over het doel, het verloop en het vervolg van het gesprek,
- Het kind regie geven en afspraken maken,
- Onderwerpen op niveau van het kind uitleggen,
- Transparant zijn,
- Oprecht geïnteresseerd zijn naar gebeurtenissen in het leven van het kind,
- Rekening houden met de loyaliteit van het kind, spreken over zorgen, krachten en wensen,
- Meerstemmige houding

Een goede start van het gesprek zorgt ervoor dat het kind meer ruimte zal ervaren om te vertellen over hoe het thuis gaat. Belangrijke onderwerpen bij de start van het gesprek:

- **Wie ben jij?** Leg uit wie je bent, wat je werk inhoud en waarover je met kinderen praat. Dat je met veel kinderen praat, dat je niks gek of stom vindt. Belangrijk om ook kort uit te leggen wat een jeugdbeschermingsmaatregel is en waarom deze uitgesproken is.
Bijvoorbeeld; papa en mama zijn 3 jaar geleden gescheiden omdat ze niet meer bij elkaar willen zijn. Sinds die tijd proberen ze samen beslissingen te nemen over wie waar woont, wie welke spullen krijgt, hoeveel geld de een van de ander krijgt maar ook over hoe vaak jij bij papa en hoe vaak jij bij mama bent. Het lukt ze niet om het met elkaar eens te worden, steeds weer krijgen ze er ruzie over. Daarom ga ik ze nu helpen om alles goed te regelen maar ook om te leren om beslissingen te nemen zonder daar hele grote ruzie over te maken. Om papa en mama goed te helpen vind ik het ook heel belangrijkom te weten hoe jij over de scheiding en alles wat daarna is gebeurd denkt.
- **Wie ben ik?** Het kind wordt uitgenodigd om iets over zichzelf te vertellen. Nodig het kind uit om alles te vertellen over een bepaald onderwerp zodat het kind ervaart dat je graag veel wilt weten en dat je ook geïnteresseerd bent in de details van een gebeurtenis. Bijvoorbeeld over zwemles, de schooldag, of zijn verjaardag. Dit wordt ook wel genoemd het oefenen van een narratief (vertellen van een verhaal).
- **Wat gaan we doen en hoelang gaat het duren?** Leg uit wat er tijdens het gesprek gedaan wordt.
- **Waarom?** Bespreek wat de aanleiding van het gesprek is. Benoem wat het doel van het gesprek is.
- **Wat gebeurt er hierna?** Leg uit wat je met de informatie die het kind jou heeft gegeven gaat doen. Op welke manier ga je het nabespreken met papa en mama. Hoe zit het met geheimhouding?
- **Regels en afspraken.** (Lyon 2005) Vertel welke afspraken je met het kind wilt maken, bijvoorbeeld:
 - o Wat als ik het straks niet meer weet? Leg uit dat het helemaal niet erg is als het kind het antwoord op een van je vragen niet weet. Het kind hoeft niet te gokken of raden.
 - o Vertel 't me als je me niet begrijpt, dan zal ik het beter uitleggen.
 - o Zeg het me als ik een foutje maak.
 - o Vertellen hoe het in het echt is gegaan.

Wees er alert op dat bovenstaande punten kort en bondig besproken worden en maak er geen monoloog van. Om de punten op een speelse manier door te nemen waarbij het kind regie krijgt over de volgorde kunnen hiervoor gesprekskaarten (Timmer, 2015) gebruikt worden.

Zodra bovenstaande punten zijn besproken kan overgegaan worden tot het praten over de scheiding van de ouders en alles wat daarmee samenhangt.

6.4. Voorbeeldvragen

Tijdens het eerste gesprek met een kind zal het kind alle ruimte krijgen om te vertellen hoe het sinds de scheiding gaat. De professional stelt zoveel mogelijk open vragen om te weten te komen hoe het kind de scheiding en de

periode sindsdien ervaart. Al naar gelang het doel van het gesprek zullen er meer of minder progressiegerichte vragen aanbod komen.

Vragen voor een eerste gesprek:

- Hoe ben je te weten gekomen dat papa en mama gingen scheiden? Wat dacht je toen allemaal en wat wou je toen doen? Wat voor gevoel kreeg je toen? Wie heeft er met jou over gepraat? Wat heeft die verteld? Waarom zijn papa en mama gaan scheiden denk je? Waardoor denk je dat? Is het voor jou duidelijk waarom ze niet meer samen zijn of heb je daar nog vragen over? Aan wie zou je die vragen het beste kunnen stellen? Wat is er voor nodig om dat gesprek te hebben? Wie kan jou daarbij helpen? Hoe zou je het vinden om daar met ... over te praten? Wat is er voor nodig om het een beetje minder spannend te maken?
- Vertel eens wat er sinds de scheiding allemaal veranderd is. Wat is er fijner geworden en wat is naar of slecht geworden? Wat hoop jij dat er nu gaat veranderen? Heb je dat al eens tegen iemand verteld? Hoe reageerde hij toen? Wie of wat mis je nu?

Vragen naar speciale gelegenheden:

- Vertel me eens hoe je laatste verjaardag is verlopen. Wie was er op visite? Zijn er ook mensen die je gemist hebt? Waren er dingen anders dan voor de scheiding? Wat was er het allerfijnste op je verjaardag? Zijn er ook nare dingen gebeurd? Vertel daar eens alles over.
- Hoe gaat het met wedstrijden van tennis (voetbal, zwemmen, turnen, e.d.) wie gaat er met je mee? Wat vind je daarvan? Is dat hetzelfde of anders dan voor de scheiding? Vertel eens wat er dan allemaal anders gaat?

Vragen naar de zorgverdeling:

- Hoe vaak zie je papa/mama? Is dat de hele tijd zo geweest? Nee, hoe was het in het begin? Vertel eens waarom het nu anders gaat? Wat vind je fijn aan hoe het nu gaat? Wat vind je minder fijn? Zijn er dingen die jij graag anders zou willen? Vertel daar eens over.
- Papa en mama hebben aan de rechter gevraagd om te beslissen bij wie je gaat wonen, hoe veel tijd je daar dan bent en hoe vaak je de ander dan ziet. Stel dat de kinderrechter zou zeggen dat je bij papa gaat wonen en dat je dan om het weekend naar mama gaat, wat zijn dan de voordelen/de leuke dingen van die beslissing? Wat zijn de nadelen daarvan?
- Stel dat hij een andere beslissing neemt namelijk dat je bij mama gaat wonen en papa om het weekend ziet, wat zijn dan de voordelen/de leuke dingen van die beslissing? Wat zijn de nadelen daarvan?
- Als je broertje die hier vandaag niet bij kon zijn, toch mee had kunnen komen, wat had hij dan nog belangrijk gevonden om te vertellen?
- Stel dat ik vanavond, wanneer ik vrij ben en naar huis toe fiets, bij jou huis langs fiets, omdat het nog niet donker is hebben jullie de gordijnen open dus ik kan naar binnen kijken, wat voor leuke gebeurtenis zou ik dan zien? (idem voor moeilijk moment of een nare gebeurtenis)
- Stel dat we aan papa/mama konden vragen wat hij er van zou vinden dat wij dit gesprek hebben, wat denk je dan dat hij zou zeggen?

Vragen over ruzies:

- Papa en mama hebben mij verteld van de ruzies die ze maken als ze het niet met elkaar eens zijn. Vertel eens over een ruzie die jij gehoord hebt. Vertel daar nog eens meer over. Hoe voelde jij je toen zij ruzie maakten?
- Wat dacht je toen? Wat wilde je toen doen? Wat nog meer?
- Op een schaal van 0 tot 10, waarbij 10 betekent de ruzies zijn helemaal niet vervelend of naar en 0 de ruzies zijn echt heel erg naar, je voelt je dan heel erg rot, hoe erg vind jij de ruzies tussen papa en mama? Vertel eens waardoor het voor jou een ... is. Wat is er voor nodig om een beetje lager te scoren? Wat zou nog meer helpen?

- Hmm, oké, voor jou is het niet zo spannend meer. En als we het nu aan je baby-zusje zouden kunnen vragen? Hoe denk jij dat die ruzies tussen papa en mama waarbij ze heel hard praten en tegen elkaar schelden, voor haar zijn?

Algemene vragen:

- Stel dat je één klein dingetje zou mogen veranderen nu papa en mama gescheiden zijn, wat zou je dan willen veranderen?
- Nu je in twee huizen woont wat zou je nog graag
- Welk advies zou jij ouders willen geven die gaan scheiden. Wat moeten ze nooit doen en waar moeten ze juist om denken?

6.5. Afronding en terugkoppeling

Zodra je merkt dat de spanningsboog van het kind afneemt en hij zijn aandacht er niet meer bij kan houden of dat er voor dit moment genoeg besproken is zorg je voor een duidelijke afronding. Voor het kind vat je nog even samen wat jullie hebben besproken en je herhaalt de afspraken die er van te voren zijn gemaakt over de terugkoppeling met ouders. Je bespreekt samen hoe het gesprek met ouders gaat verlopen en vraagt welke dingen het kind zelf graag wil vertellen en bij welke onderwerpen een beetje hulp gewenst is.

Wanneer het gesprek niet thuis plaats vindt en ouders niet gelijk een terugkoppeling krijgen zorg je dat het kind even tijd heeft om te schakelen tussen het gesprek en hetgeen na het gesprek gaat gebeuren. Bijvoorbeeld wanneer het kind na het gesprek weer naar school/de klas gaat.

Wanneer ouders in de buurt zijn en af is gesproken dat er gelijk een terugkoppeling plaats zal vinden kun je samen ouders ophalen uit de andere ruimte/kamer.

6.6. Verslaglegging

Bedenk van te voren goed hoe je verslag legt van het gesprek. Wanneer je een spelvorm of tekeningen hebt gebruikt is het fijn om foto's te maken en deze toe te voegen aan het dossier. Realiseer je echter wel dat mensen tekeningen vaak heel verschillend interpreteren en er wellicht dingen in zien die het kind niet benoemt heeft. Het is echter geen therapeutische setting waarbij de werkvorm op een andere wijze geanalyseerd kan worden. De spelvorm of de tekening was ondersteunend aan het gesprek. Maak dan ook altijd een gespreksverslag en voeg deze ook toe. Hierbij geeft je een letterlijke weergave van de vragen en de antwoorden (verbatim) en kun je afsluiten met je eigen interpretatie of indruk van het gesprek. Waarbij je aangeeft of je de indruk had dat het kind gespannen was of juist niet. Of er bijzonderheden waren tijdens het beantwoorden van de vragen.

6.7. Samenvatting

Kinderen een stem geven en hun visie horen op de scheiding van ouders is erg waardevol. Hierbij moet echter niet de loyaliteit van het kind aan de ouders over het hoofd gezien worden. Om een goed gesprek te voeren bereid je je goed voor, ben je eerlijk en oprecht tegen het kind over het doel van het gesprek, luister je van uit een houding van 'niet weten' en wissel je de verschillende type vragen of oom zo goed aan te sluiten bij het kind.

7 Conclusies

In situaties waarbij ouders na hun scheiding vast zitten in conflicten biedt naar ons idee een progressiegerichte aanpak handvatten om de situatie van kinderen te verbeteren.

De mindset en de houding van de professional zijn hierin cruciaal. De professional kan hiermee ouders en kinderen de hoop geven dat de er stappen gezet kunnen worden naar verbetering van de situatie door de focus te blijven houden op de gewenste verandering.

Een focus die ligt op het bereiken van een gewenste situatie in de toekomst zorgt voor perspectief op verbetering en door het stellen van progressiegerichte vragen zorgt de professional er voor dat ouders gaan vertellen wat ze voor ze voor de conflicten in de plaats willen.

We beseffen ons dat dit een flinke uitdaging vormt voor de professional en dat het ingezogen raken in conflictueuze interacties steeds op de loer blijft liggen. Het steeds blijven reflecteren op het eigen handelen en de focus op de toekomst kan helpend zijn om geen onderdeel te worden van het conflict.

Het steeds opnieuw bewust blijven van je rol doet recht aan je taak als professional. Het is onze overtuiging dat het van belang is je af te blijven vragen welke rol in de betreffende casus op het betreffende moment belangrijk is te vervullen.

Progressiegericht werken biedt een scala van verschillende interventies, van het vragen naar het nut om verwachtingen te managen tot normaliseren, positieve verwachtingen creëren en de plus achter de min zoeken. De gemeenschappelijkheid inzichtelijk maken en het herformuleren of reframen zijn bij de gesprekken met ouders die veel conflicten hebben zeer bruikbaar. Dit geldt ook voor de cirkeltechniek en 'de plus achter de min'. Met name 'de plus achter de min' helpt om halsstarrige standpunten te herformuleren naar gezamenlijke belangen.

Het beschreven kantelmodel in hoofdstuk 4 laat op een eenvoudige manier zien hoe progressiegerichte interventies helpen om de aandacht te verschuiven van probleemdenken naar denken over de gewenste toekomst. De beschreven vijf-stappendans van Cauffman geeft oplossingsgerichte interventies die helpend zijn om ouders naar hun doel te leiden.

In het werk van de professional heb je met regelmaat te maken met ouders die weerstand hebben tegen de hulpverlening of in ieder geval de hulp opgelegd hebben gekregen. Aan de hand van opmerkingen en gedrag van ouders kun je een inschatting maken van de fase waarin de betreffende ouder zich bevindt. Bezoekerstypisch gedrag vergt andere interventies dan klaagtypisch gedrag.

Een belangrijk onderdeel van het werk van professional bestaat uit het voeren van gesprekken met de kinderen die betrokken zijn. De focus van de professional ligt op wat de conflicten die ouders hebben betekenen voor de kinderen. Het is van belang te weten hoe kinderen last hebben van de conflicten en welke wensen zij hebben om hun situatie te verbeteren. De ervaring leert dat het ouders motiveert aan het oplossen van hun conflicten te werken als ze inzicht hebben in hoe dit hun kinderen belast.

We hopen dat deze handreiking bijdraagt aan het progressiegericht werken met ouders die conflicten hebben na hun scheiding en vooral dat ouders er door deze interventies in slagen de situatie van hun kinderen te verbeteren.

Bijlage 1 – Dialoog 1 & 2

Situatie:

Over de 2 kinderen (Bram 5 en Charlotte 7 jaar) van Wim en Sophie (35 en 32 jaar) is een ondertoezichtstelling uitgesproken nadat ze na hun scheiding in een toenemende strijd terecht kwamen. De ondertoezichtstelling loopt nu een half jaar.

Doel van het gesprek:

Nadat de kinderen aangaven tijdens een omgang bij hun vader alleen gelaten te zijn is door de professional besloten de omgang tijdelijk terug te brengen tot 2 middagen in de week. Tijdens een telefoongesprek met de professional zei Wim dat hij er regelmatig over droomt dat hij zijn ex de keel doorsnijdt of haar op een andere manier vermoordt. Hij vertelt ook dat hij met de gedachte heeft rondgelopen om zijn kinderen wat aan te doen zodat hij van alle ellende verlost zou zijn. Als de professional aangeeft zich grote zorgen te maken over de uitspraken van Wim geeft hij aan dat de professional hem voor de zoveelste keer niet snapt en wel weer partij voor de moeder zal kiezen. Na overleg met de gedragsdeskundige wordt besloten dat moeder geadviseerd zal worden de komende omgang af te zeggen omdat er eerst een gesprek met Wim moet plaats vinden. Tijdens dit gesprek moet er een inschatting gemaakt worden of zijn dreigementen gevaar opleveren voor de kinderen maar ook voor zowel moeder als vader. Op de uitnodiging voor een gesprek laat Wim weten geen tijd vrij te kunnen maken. Een alternatieve afspraak komt hem ook niet uit. Wim krijgt een Schriftelijke aanwijzing (SA) om te verschijnen voor een gesprek met als consequentie dat wanneer hij niet verschijnt de professional stopzetting van de omgang zal gaan verzoeken bij de Kinderrechter. Op dit gesprek verschijnt Wim wel.

Professional: Dag Wim, fijn dat je er bent.

Wim: Ja ik zal wel moeten.

Professional: Je zult wel moeten?

Wim: Ja dat is toch logisch. Als jij gaat dreigen zit er niks ander op dan te verschijnen. Ik voel me als een crimineel behandeld.

Professional: Ik heb je inderdaad een SA gegeven om te verschijnen op het gesprek. Ik vind het belangrijk dat we met elkaar in gesprek gaan over de dreigementen die je hebt geuit en waar ik me zorgen over maak. Ik vind het belangrijk dat je kinderen op een veilige manier contact met je kunnen hebben. Ik ben dan ook blij dat je gekomen bent. Wat heeft je vanochtend doen besluiten om te komen?

Wim: Dat zeg ik toch net. Ik ben altijd eerlijk tegen je geweest en dat kan ik blijkbaar beter niet zijn want dan gebeurt er meteen van alles. Ik heb je gezegd dat ik er van droom dat wijf om te leggen omdat ze me alleen maar aan het treiteren is. Hoe zou jij het vinden als er een deurwaarder op je stoep staat om de alimentatie te komen innen terwijl je geen cent hebt en je je eigen bedrijf de afgrond in ziet gaan. Ik wil dat mens gewoon nooit meer zien. Ze blijft maar aan de gang. Ik ben altijd goed voor m'n kinderen geweest en heb alles gedaan om voor m'n gezin te zorgen. Die slet ging vreemd met een collega. Zij is er de oorzaak van dat m'n hele leven op z'n kop staat.

Professional: Ik begrijp dat wat je hebt meegemaakt je boos maakt. Je had een andere toekomst voor ogen en het is verdrietig hoe het is gelopen. Ik maak me zorgen over de uitspraken die je hebt gedaan en het is mijn taak om de veiligheid van je kinderen te waarborgen.

Wim: De kinderen zijn altijd veilig bij mij geweest en het heeft ze aan niets ontbroken.

Professional: Ik weet ook van je kinderen dat ze erg uitkijken naar de contacten met jou. Ze vertellen dat ze het leuk vinden om naar je toe te gaan en genieten van het contact tussen jullie. Ik vind het ook belangrijk dat ze contact met je hebben en wil er zeker van zijn dat ze veilig bij je zijn.

Wim (*valt de Professional in de rede*): Ze zijn bij mij altijd veilig geweest en dat blijft ook zo. Als dat wijf me niet zo zou hebben getreiterd zou ik gewoon nog co-ouderschap hebben en was er niks aan de hand.

Professional: Ik weet dat je veel zorg hebt voor je kinderen. Toch kwam ik tot de conclusie dat we, nadat je de kinderen een avond alleen had gelaten, de omgangsmomenten anders moesten inrichten.

Wim: Dat komt ook door dat wijf. Ik moest even weg en dat mijn oudste dan z'n moeder belt die vervolgens naar m'n huis komt. Daar kan ik toch niks aan doen. Mijn ouders gingen vroeger ook wel eens een paar uur weg en zetten dat chip en cola klaar voor ons. Dat was geen enkel probleem. Ik ben toch ook goed terecht gekomen?

Professional: Ik vind het niet acceptabel dat je je kinderen alleen laat.

Wim: oké dat is dan jouw mening. Hoe denk je dat het is om op donderdag gebeld te worden dat je de volgende dag je kinderen niet kunt zien.

Professional: ik kan me voorstellen dat de boodschap die ik je heb gegeven heel erg vervelend voor je was. Ik zag geen andere mogelijkheid vanwege je dreigende uitspraken. Zoals ik al zei maak ik me zorgen hierover.

Wim: ik vertelde al dat ik eerlijk ben geweest over hoe ik me voel. Ik haat die vrouw. Ze heeft me zoveel aangedaan en het gaat maar door. Vind je het gek dat ik dan boos wordt. Ik wil gewoon nooit meer wat met die vrouw te maken hebben. Ik wil gewoon co-ouderschap en dan is alles opgelost.

Professional: Zoals ik al zei snap ik je boosheid over je situatie. Ik hoor je zeggen dat je wens is om co-ouderschap te hebben. Laten we kijken wat daarvoor nodig is m.b.t. je boosheid.

Wim: oké.

Professional: Heb je een idee hoe je je boosheid over de situatie op een manier kunt hanteren en tot een situatie kunt komen waarbij je je erbij neer kunt leggen dat jullie er samen het beste van moeten maken?

Wim: Ze moet gewoon stopen met me te treiteren.

Professional: Stel dat ze dat zou doen wat zou dat voor jou mogelijk maken?

Wim: Dan kan ik gewoon mijn kinderen zien en voor ze zorgen. Dan hoef ik met haar niks meer te maken te hebben. Dan komt er geen deurwaarder meer aan de deur om alimentatie op te eisen. Ik kan het gewoon niet betalen omdat ik onvoldoende inkomsten heb. Ze weet dat en toch blijft ze maar aan de gang.

Professional: De situatie is dat je geen invloed hebt op het feit dat de moeder van je kinderen haar alimentatie opeist waar ze volgens de rechter recht op heeft. Hoe kun je in deze situatie je boosheid hierover hanteren?

Wim: Het is allemaal onrecht wat me wordt aangedaan. Ik wil gewoon co-ouderschap zodat ik ook van die alimentatie af ben.

Professional: Ik snap dat je dat zou willen. Zo is je situatie op dit moment niet. Hoe kun je in deze situatie je boosheid hanteren?

Wim: Ik zou het niet weten.

Professional: Toch is het belangrijk dat je daar wel een antwoord op hebt. Je bent niet bij machte om de moeder van je kinderen te veranderen. Je hebt wel invloed op hoe je hier zelf mee omgaat.

Wim: Ik doe alles voor mijn kinderen. Dat heb ik altijd gedaan en dat blijf ik doen.

Professional: Dat is goed om te horen. Ik vind het belangrijk voor je kinderen dat je een manier vindt om met je boosheid over je situatie om te gaan.

Wim: Hoe moet dat dan volgens jou?

Professional: Ik kan me voorstellen dat het helpend kan zijn als je hulp zoekt om wat is overkomen te verwerken. Dit zal ook je kinderen ten goede komen.

Wim: Dus ik moet in therapie omdat dat wijf me blijft treiteren?

Professional: Het zou goed zijn om te werken aan het verwerken van je boosheid. Jij bent de enige die invloed heeft op hoe je omgaat met de situatie waarin je zit.

Wim: Ja dat snap ik.

Professional: Wat zou een goeie eerste stap zijn om meer invloed te krijgen op hoe je met je boosheid om gaat?

Wim: Ik zal haar echt niks aan doen. Als ik in de bak kom hebben mijn kinderen ook niets aan mij.

Professional: Dat is waar. Wat zou volgens jou een goeie eerste stap zijn?

Wim: ik wil gewoon mijn kinderen weer zien. Als daar voor nodig is dat ik hulp ga zoeken dan doe ik dat.

Professional: hoe zou je dat kunnen realiseren?

Wim: Geen idee. Dat weet jij toch wel hoe dat werkt?

Professional: is het een idee dat je een afspraak maakt met je huisarts hierover? Die kan je mogelijk doorverwijzen naar iemand die je kan ondersteunen.

Wim: Oké dat zal ik doen.

Professional: Dat is goed om te horen. Wanneer kun je mij laten weten wat de uitkomst is van het gesprek met je huisarts?

Wim: Ik zal vandaag een afspraak maken en dan kan ik je volgende week bellen.

Professional: goed spreken we dat af.

Wim: En wanneer kan ik dan m'n kinderen weer zien?

Professional: Daarvoor is nodig dat ik er op kan vertrouwen dat je geen dreigementen meer uit richting de moeder van je kinderen. Hoe kan ik daarop vertrouwen?

Wim: Ik heb je al gezegd dat ik haar niks aan zal doen.

Professional: Dat heb je me inderdaad vertelt. Hoe kan ik er op vertrouwen dat je in een situatie waarin je boos wordt je dreigementen achterwege laat?

Wim: Ik ga naar de huisarts en ik zal met mijn broer gaan praten.

Professional: hoe kan je broer je helpen?

Wim: Hij kent me en ik kan met hem afspreken dat als ik weer zo boos word dat ik hem dan ga bellen.

Professional: Hoe zal je dat helpen?

Wim: Dan kan ik bij hem m'n boosheid kwijt en hij krijgt me dan wel weer rustig.

Professional: Hij krijgt je weer rustig? Geef eens een voorbeeld van hoe hij dat dan doet?

Wim: Ik heb hem al vaker gebeld als ik over de rooie was en dat helpt altijd. Twee weken geleden had ik mot met een collega, ik kwam helemaal opgefokt thuis van het werk. Toen heb ik mijn broer gebeld en hij kwam gelijk langs. Hij weet dan precies wat hij moet zeggen zodat ik weer rustig word.

Professional: Dat is goed om te horen en geeft me vertrouwen. Is het een idee dat hij er de eerste drie keer bij zal zijn om even te kijken hoe het gaat als je de kinderen weer ziet en zij door moeder gebracht worden?

Wim; Je wilt dat hij als oppas mee gaat?

Professional; Ja zo kun je het bekijken, een oppas. Het gaat er vooral om dat iedereen gerust gesteld wordt, dat neemt de spanningen weg. We willen dat het goed gaat.

Wim: Vooruit maar, ik bel hem wel op en vraag of hij mee gaat. Hij vindt het vast fijn om Bram en Charlotte te zien.

Professional: Ik stel voor dat ik met moeder ga bellen en haar vertel dat we een gesprek hebben gehad en ik er vertrouwen in heb dat je je kinderen vrijdag samen met je broer van school op kan ophalen en ze 's avonds om 7 uur weer samen naar moeder brengt. Ik hoor van jou terug hoe je afspraak met je huisarts is verlopen en we maken een afspraak voor over twee weken.

Wim: Dat is goed.

Professional: Was dit wat jou betreft een nuttig gesprek?

Wim: Ja

Professional: Hoe was het nuttig voor je?

Wim: Ik zie nu wel in dat ik zelf aan de slag moet met mijn boosheid en dat ik haar niet kan veranderen.

Professional: Dat is mooi. We spreken elkaar over twee weken.

Wim: Goed

Dialogo 2

Situatie

Mieke van 7 jaar is onder toezicht gesteld van de kinderrechter. De Raad voor de Kinderbescherming verzocht de ondertoezichtstelling omdat Mieke slachtoffer lijkt te worden van de onderlinge strijd die ouders met elkaar voeren. Er is al 4 maanden geen contact tussen Mieke en haar vader. Volgens moeder omdat Mieke niet naar

vader wil, volgens vader omdat moeder Mieke bij hem weg houdt. Mieke heeft op school last van concentratieproblemen en regelmatig buikpijn.

De kinderrechter heeft op advies van de Raad een beschikking afgegeven waarin de zorgverdeling is vastgelegd. De hoofd verblijfplaats van Mieke is bepaald bij de moeder en Mieke verblijft 1 keer per 2 weken het weekend bij haar vader,

De professional heeft vandaag een eerste gesprek met de ouders van Mieke.

Doel van het gesprek

Professional: Goedemiddag. Fijn dat u er bent.

Ik heb u uitgenodigd voor een gesprek omdat de kinderrechter heeft besloten uw kind onder toezicht te stellen omdat er zorgen zijn over haar ontwikkeling. Ik zal de komende periode met u in gesprek te gaan om met u te praten over wat u kunt doen om de situatie van Mieke te verbeteren.

U heeft van ons een folder gehad met uitleg over de ondertoezichtstelling en wat onze werkwijze is. Heeft u daar nog vragen over?

Vader: Nee daar heb ik geen vragen over. Ik ben blij dat er eindelijk een maatregel is.

Moeder: Voor mij was de folder duidelijk.

Professional: Fijn dat duidelijk is wat een ondertoezichtstelling inhoudt. Tussen de start van het onderzoek van de Raad en nu zitten een aantal weken. Ik ben benieuwd hoe het op dit moment met Mieke gaat.

Vader: Ik zou het niet weten. Zoals u weet houdt zij zich niet aan de omgangsregeling dus ik zie m'n kind niet.

Moeder: Het gaat erg goed met Mieke. Ze weet dat ik achter haar sta en ik haar niet ga dwingen naar haar vader te gaan. Van school heb ik de afgelopen weken niks meer gehoord over buikpijn.

Professional: Kunt u vertellen wat de reden is dat Mieke niet naar haar vader wil?

Moeder: Ja dat kan ik u wel vertellen. Mieke heeft gewoon geen band met haar vader. Toen we nog bij elkaar waren was hij altijd aan het werk en heb ik alleen voor Mieke gezorgd. Hij was altijd weg en hij was er nooit voor haar. Dat is ook de reden dat we uit elkaar zijn. Hij was altijd met van alles druk behalve met zijn gezin. Hij wil nu opeens dat Mieke om het weekend naar hem toe komt terwijl hij vroeger in de weekenden altijd weg was. Of door z'n werk of omdat hij zo nodig van alles met z'n vrienden moest doen.

Vader: Wat een onzin. Jij weet net zo goed als ik dat ik een hele druk baan heb met veel verantwoordelijkheid.

Daardoor kon jij alles doen wat je maar wilde. Het klopt dat ik veel weg was maar daar hebben we ooit samen voor gekozen. Dat ik nooit beschikbaar was is onzin. Jij weet net zo goed als ik dat ik elke zaterdag met Mieke naar judo ging. Zelfs als er andere belangrijke dingen waren. Doordat jij er niet mee om kon gaan dat ik hard moet werken ben je me volledig gaan negeren en nu probeer je me te straffen door Mieke bij me weg te houden.

Moeder: Ik hou Mieke niet bij je weg. Ze wil gewoon niet naar je toe. In de periode dat ze nog wel naar je toe ging was het altijd huilen als ze bij me weg moest en als ze weer thuis plaste ze altijd 2 nachten weer in bed van de spanning.

Vader: Dat verzin je gewoon. De weekenden waren altijd heel gezellig en deden altijd hele leuke dingen.

Professional: Ik begrijp dat de omgang tussen Mieke en haar vader een belangrijk punt voor u beiden is. Is dit op dit moment ook voor u beiden het belangrijkste bespreekpunt of zijn er onderwerpen die belangrijker zijn om nu te bespreken?

Vader: De omgang tussen Mieke en mij? U kunt beter zeggen het gebrek aan omgang tussen Mieke en mij. En ja voor mij is dit het belangrijkste onderwerp. Als ik Mieke gewoon zou zien zou er geen hulpverlening nodig zijn.

Moeder: Het is inderdaad het belangrijkste onderwerp wat tussen ons speelt. Mieke wil zoals ik al zei niet naar haar vader toe en ik ga haar niet dwingen. Als hij zich hier bij neer kon leggen was er inderdaad geen probleem. Dan hadden we rust. Maar wat hij doet is de ene na de andere procedure aanspannen omdat ik Mieke niet ga dwingen. Dit is een onleefbare situatie voor mij en ook voor Mieke.

Professional: U wilt dus beiden dat we de omgang bespreken.

Vader: Ja goed plan.

Moeder: Ja het zal wel moeten.

Professional: Het zal wel moeten?

Moeder: ja het zal wel moeten. De kinderrechter heeft een besluit genomen waar ik me niet aan kan houden. Ik kan m'n kind toch niet dwingen om zich continu rot te voelen en allerlei lichamelijke klachten te ontwikkelen. Alles in haar verzet zich tegen contact met haar vader.

Vader: Ja, ja

Professional: U kunt zich niet houden aan het besluit van de kinderrechter omdat u wil dat Mieke zich goed blijft voelen. Zijn er andere situaties waarin u wil dat Mieke iets doet ondanks dat ze zich er niet goed onder voelt?

Moeder: Nou ja, natuurlijk zijn er situaties waarin ze iets niet wil. Ze is pas 7 dus..... dat heeft ieder kind van die leeftijd. Maar dat is anders dan het contact met haar vader. Hier wordt ze echt ziek van.

Professional: Kunt u een voorbeeld geven van zo'n situatie?

Moeder: Er schiet me niet meteen wat te binnen.

Professional: Ik snap dat het een moeilijke vraag is. Als u er goed over nadenkt kunt u dan een voorbeeld geven?

Moeder: Eh..... Nou ja. Laatst wilde ze ook niet naar de verjaardag van mijn moeder. Omdat ze liever bij haar buurmeisje wilde spelen die net een nieuw barbiehuis had gekregen.

Professional: Kunt u vertellen hoe u dit met Mieke heeft gesproken?

Moeder: Moet dat nu, met hem er bij?

Vader: Nou ik wil wel eens weten of je haar dan ook haar zin geeft.

Professional: Ik vind het prettig als u hier meer over zou willen vertellen.

Moeder: Nou ja...natuurlijk geeft ik haar niet zomaar haar zin. Ik heb gewoon uitgelegd dat oma jarig is en zij het erg fijn vindt als Mieke en samen met oma haar verjaardag gaan vieren. Bovendien zijn daar ook de kinderen van mijn twee zussen waar ze het goed mee kan vinden en waar ze ook mee kan spelen. Ik heb gezegd dat ze de volgende dag weer bij het buurmeisje met het barbiehuis zou mogen spelen.

Vader: Dus Mieke moet wel mee naar je moeder als ze niet wil en als de kinderrechter zegt dat ze om het weekend naar mij moet dan werk je daar niet aan mee!

Professional: U heeft Mieke uitgelegd dat oma het belangrijk vindt dat ze met jullie haar verjaardag viert. U stelde haar ook in het vooruitzicht dat ze de volgende dag weer met haar buurmeisje mocht spelen.

Moeder: Ja.

Professional: Wat was het resultaat van uw uitleg?

Moeder: Ze ging gewoon vrolijk mee en heeft een leuke middag gehad. Maar nogmaals dat is niet te vergelijken. Ik weet gerust wel dat een kind van 7 niet alles voor het zeggen heeft.

Professional: Ik begrijp dat dit voor u een andere situatie is. Toch zijn er mogelijk wel elementen die bruikbaar zijn in het gesprek met Mieke over haar contact met haar vader.

Moeder: Nou ik zie ze niet. Dat ze niet naar mijn moeder wilde had alles te maken met het nieuwe speelgoed van het buurmeisje. Normaal gesproken staat ze te springen om naar mijn ouders te gaan. Dat is bij haar vader wel anders.

Vader: Volgens jou wel ja. Je werkt ook hard om dat in stand te houden.

Professional: De situatie is verschillend. Toch zie ik een aantal dingen die mogelijk behulpzaam zijn in het gesprek met Mieke over het contact met haar vader. Het is belangrijk dat er een oplossing komt omdat de kinderrechter het besluit heeft genomen dat er omgang moet zijn. Het lijkt me daarom nuttig met elkaar te bespreken hoe we Mieke kunnen ondersteunen zodat het contact met haar vader weer mogelijk is. Uit de situatie die u geschetst heeft hoor ik dat het bij Mieke goed werkt als ze uitleg krijgt waarom iets belangrijk is. Deelt u dat?

Moeder: Ja natuurlijk deel ik dat. Wel een beetje een open deur. Voor elk kind is het belangrijk om uitleg te krijgen waarom iets moet. Maar nogmaals dat is een andere situatie waarbij uitleg genoeg is. Ik heb net al gezegd dat ik mijn kind niet ga dwingen.

Professional: Ik begrijp dat u Mieke niet wilt dwingen. Toch is het belangrijk om met elkaar na te gaan wat Mieke kan helpen om weer contact met haar vader te krijgen. De kinderrechter heeft daar immers een uitspraak over gedaan.

Vader: Eindelijk iemand die me steunt.

Professional: Ik zou graag met u willen kijken naar hoe de omgang met Mieke verliep voor dat ze niet meer wilde. Zou u daar iets over kunnen vertellen?

Vader: Dat was in de periode vanaf dat we uit elkaar waren tot ongeveer 8 maanden geleden. Vanaf dat moment kreeg ik steeds vaker te horen dat Mieke het niet naar haar zin had. Als ik dat met Mieke besprak zei ze altijd dat ze het heel gezellig bij me vond omdat we altijd leuke dingen deden. En op een gegeven moment kwam ze niet meer.

Professional: Ik zou graag met jullie willen kijken naar de periode tot acht maanden geleden. Wat ging er in die periode goed?

Vader: Tja wat ging er goed? Het was gewoon gezellig als Mieke er was. We deden leuke dingen met elkaar. Ik maakte iets speciaals van de weekenden met haar. Ze kwam altijd vrolijk en ging vrolijk weer mee naar haar moeder.

Moeder: Ja je maakte inderdaad altijd iets speciaal van de weekenden. Je probeerde haar gewoon te kopen met je dure cadeautjes. Ze voelde zich de prinses bij jou. Ik kon de opvoeding doen en de moeilijke dingen oplossen. Nog erger als tijdens ons huwelijk sta ik er alleen voor en kan jij met de eer gaan strijken als geweldige vader die alles met zijn dochter onderneemt en waar ze alles van krijgt. Je weet niet half hoeveel pijn dat doet. En Mieke merkt dat. Ze wil een vader die gewone dingen met haar doet en niet elk weekend dat ze bij je is ergens naar toe moet.

Vader: Het enige wat ik doe is er voor zorgen dat ze een fijn weekend bij me heeft. Als ik haar vroeg wat vind je leuk om te doen en ze wist het niet, kwam ik met een voorstel en daar reageerde ze altijd enthousiast op.

Moeder: Nou als ze dan thuis kwam reageerde ze wel anders. Ik moest dit en ik moest mee daar naar toe en we moesten weer ergens eten.

Professional: Begrijp ik het goed dat u zegt dat Mieke niet altijd wat wil ondernemen en dat dit een belangrijke reden is waarom ze niet naar haar vader wil?

Moeder: Ja dat begrijpt u goed. Ze wil dan gewoon thuis zijn. Buiten spelen of binnen met de i-pad. Ze wil niet het gevoel hebben dat ze haar vader bezig moet houden. Hij weet gewoon niet hoe een normaal gezinsleven er uit ziet. Het moet altijd speciaal zijn zodat hij mij de ogen uit kan steken. Met: 'kijk eens hoe fijn wij het hebben'.

Professional: Zou het Mieke helpen als ik een gesprek met haar heb over hoe de weekenden bij vader voor haar weer mogelijk zouden zijn.

Moeder: Nou als u denkt dat dat helpt vind ik dat prima. Ze zal u niks nieuws vertellen.

Vader: Ik zou het erg fijn vinden als u met Mieke in gesprek gaat. Ik wil heel graag mijn dochter weer zien en ik heb nooit maar dan ook nooit gemerkt dat ze het niet fijn vond bij mij.

Professional: Ik zal nog deze week een gesprek met Mieke hebben. Wat is volgens u een goede plek om haar te spreken?

Moeder: Een goede plek? Ze vindt het fijn om naar het dierenparkje achter ons huis te gaan. Misschien kunnen jullie daar samen naar toe gaan.

Professional; Vader wat denkt u is dat een goede plek om Mieke te spreken?

Vader; Ja, ze vindt het altijd fijn om daar naartoe te gaan.

Professional: Dat is goed dan spreken we af dat ik hier bij u thuis op kom halen en wandelen we samen naar het dierenparkje.

Moeder: Dat is goed.

Professional: Goed, dan spreken we dat af. Ik wil met u beiden een afspraak maken voor volgende week zodat ik met u kan bespreken wat voor Mieke belangrijk is.

Gebruikte Literatuur

- Amabile, Teresa Kramer, Steven (2011) The Progress Principle: Using Small Wins to Ignite Joy, Engagement, and Creativity at Work.
- Berg, I. K. Ik wil mijn kind niet kwijt! samen werken met ouders onder dwang van de kindbescherming : praktische richtlijn voor de hulpverlening, De Toorts
- Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk, Nederlands Instituut van Psychologen, Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (2015), Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming – Multiprobleemgezinnen Hfdst. 5 en
- Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk, Nederlands Instituut van Psychologen, Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (2015) Richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen.
- Brenninkmeijer, A., Bonenkamp, D., Oyen, K. van en Prein, H. (2013) Handboek Mediation Hoofdstuk 3 Conflicten (pag. 84 – 89)
- Deci, E. and Ryan, R. (2002) Overview of Self-Determination Theory: An Organismic Dialectical Perspective, in Handbook of Self-Determination Research", pp. 3-34, Rochester,
- Delfos, Martine F. (2000) Luister je wel naar mij? Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar SWP Amsterdam
- Delfos, Martine F. (2005) Ik heb ook wat te vertellen! Communiceren met pubers en adolescenten SWP Amsterdam
- Dweck, Carol (2011) Mindset, de weg naar een succesvol leven, ouderschap, bedrijfsleven, sport, school, relaties, SWP Amsterdam
- Hout, Anjo van en Spinder, Siemen, (2001) *De (gezins)voogd als jongleur, een methodisch handboek voor het (gezins)voogdijwerk* Houten, Bohn Stafleu van Loghum
- Lyon, Thomas D. (2005). Ten step investigative interview University of Southern California
- Montfoort, Adri van, Slot, Wim, Perquin, Niek, Lever, Marcia. (2009) [Handboek Deltamethodiek Gezinsvoogdij](#), Van Montfoort en PI Research voor MO Groep
- Oppenheim, Carey What all parents need to know about arguing in front of their children EFC and University of Sussex
- Prein, e.a (2011), Beroepsvaardigheden en interventietechnieken van de mediator, Sdu
- Schlundt Bodien, Gwenda L., Visser, Coert F. (2008) Oplossingsgericht aan de slag, grondhouding en technieken. Crystallise Books pagina 38 Hoofdstuk 2 pag. 33 - 42
- Schlundt Bodien, Gwenda L., Visser, Coert F. (2008) Paden naar oplossingen, de kracht van oplossingsgericht werken. JustIn Time Books Amersfoort Hoofdstuk 3 pagina 69 – 75
- Schlundt Bodien, Gwenda L. (2014), Ontwikkel je mindset, progressiegericht aan het werk
- Schlundt Bodien, Gwenda L., Visser, Coert F. (2008) Paden naar oplossingen, de kracht van oplossingsgericht werken. JustIn Time Books Amersfoort Hoofdstuk 3 pagina 69 - 75
- Shazer, Steven De (1988): Clues. Investigating solutions in brief therapy. 1st. New York: W.W. Norton.
- Spruijt, E. & Van der Valk, I. Het ouderschapsplan en de effecten voor de kinderen Jeugd & Gezin, Departement pedagogische Wetenschappen, Universiteit Utrecht Gereviseerde versie; 10 oktober 2013
- Visser, C (2016), Progressiegericht werken
- Weld, Nicki, Greening Maggie, (2004) The Three Houses, Social Work Now: the Practice Journal of Child, Youth and Family, 29, December 2004, pp.34- 37

Geeraadpleegde website's

- Cauffman, L (2017) De vijf stappen tango van de oplossingsgerichte Begeleider. Website geraadpleegd juni 2017
- Coole Kikker [3 Huisjesspel](#)
- Jeugdbescherming Noord [Signs of Safety](#); website geraadpleegd op 14-01-2017
- Jeugdbescherming Overijssel [Verve](#); website geraadpleegd op 14-01-2017
- Jeugd- en gezinsbeschermers [Beschermen en versterken](#); website geraadpleegd op 14-01-2017
- Mc Kergan, Mark. Impulsorganisatie Advies <http://www.impulsorganisatieadvies.nl/site.php?144>
- Parker, Sonja (2016) [Het Veilig Huis](#) www.aspirationconsultancy.com
- Samen Veilig Midden Nederland [SAVE](#); website geraadpleegd op 14-01-2017
- Sociocards (2012): <http://www.sociocards.com/nl/>
- [Stelselwijziging Jeugd, jeugdbescherming](#) website geraadpleegd op 31-08-2016
- Timmer, M (2015) Gesprekskaarten www.timmconsultancy.nl
- Visser, Court (2017) [Waarover gaat de zelfdeterminatietheorie?](#) website geraadpleegd op 06-06-2017
- Visser, Coert, (2012) Kantelmodel video op Youtube <https://www.youtube.com/watch?v=UuxeqbygvuU> website geraadpleegd april 2017

